

## VELDSCAN MONITOR VMBO 2001

- eindrapport -

Helga Dekker  
Anne Luc van der Vegt

Amsterdam, 19 juni 2001  
Regioplan Ref. nr. OA00-245

Regioplan Onderwijs en Arbeidsmarkt  
Leidsegracht 105-a  
1017 ND Amsterdam  
Tel.: 020 - 6253377  
Fax: 020 - 6236191

Onderzoek, uitgevoerd door Regioplan  
Onderwijs en Arbeidsmarkt B.V. in opdracht  
van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en  
Wetenschappen





## INHOUDSOPGAVE

### Voorwoord

|                                                                    |    |
|--------------------------------------------------------------------|----|
| Samenvatting .....                                                 | 1  |
| 1 Inleiding, vraagstelling en onderzoeksoptzet.....                | 1  |
| 1.1 Inleiding.....                                                 | 1  |
| 1.2 Onderzoeksvragen voor de veldscan .....                        | 2  |
| 1.3 Onderzoeksmethode .....                                        | 3  |
| 1.4 Leeswijzer.....                                                | 3  |
| 2 Zorgstructuur .....                                              | 5  |
| 2.1 Zorgstructuur binnen het samenwerkingsverband.....             | 5  |
| 2.2 Inhoudelijke ontwikkeling.....                                 | 7  |
| 2.3 Bevorderende/belemmerende factoren en tijdsplanning.....       | 15 |
| 3 Invoering leerwegen .....                                        | 19 |
| 3.1 Infrastructuur leerwegen .....                                 | 19 |
| 3.2 Inhoudelijke voorbereiding op de invoering van leerwegen.....  | 22 |
| 3.3 Bevorderende /belemmerende factoren en tijdsplanning.....      | 28 |
| 4 Deskundigheidsbevordering.....                                   | 35 |
| 4.1 Plan deskundigheidsbevordering.....                            | 35 |
| 4.2 Inhoud deskundigheidsbevordering.....                          | 36 |
| 4.3 Uitvoering deskundigheidsbevordering.....                      | 41 |
| 5 Pilots, impulsprojecten, leer-werktrajecten en voorlichting..... | 43 |
| 5.1 Pilots en netwerken.....                                       | 43 |
| 5.2 Impulsprojecten .....                                          | 43 |
| 5.3 Leer-werktrajecten.....                                        | 45 |
| 5.4 Voorlichting aan ouders.....                                   | 46 |
| 6 Afsluitend oordeel directieleden.....                            | 49 |
| Bijlagen                                                           |    |
| Bijlage 1 Steekproef, respons en representativiteit .....          | 53 |
| Bijlage 2 Uitsplitsing tabellen SVO-PRO/MLK en SVO-LOM .....       | 57 |



## **VOORWOORD**

De invoering van het VMBO wordt nauwlettend gevolgd door het Ministerie van OCenW, onder meer door periodiek onderzoek in het onderwijsveld. In het voorjaar van 2001 is voor de tweede maal een brede ‘veldscan’ gehouden, onder de scholen die betrokken zijn bij de invoering. Samen met de statusrapportages over de ontwikkeling in de regionale samenwerkingsverbanden vormt de veldscan de Monitor VMBO 2001, een integraal onderzoek naar de stand van zaken van de invoering van het VMBO.

Aan het onderzoek is meegewerkt door een groot aantal directeuren en docenten van scholen voor VMBO, SVO-LOM, SVO-MLK en praktijkonderwijs. Dankzij hun medewerking beschikken we over een representatief beeld van de stand van zaken.

De veldscan is op zeer betrokken wijze begeleid vanuit het implementatiemanagement VMBO en door mevrouw R. van der Meulen van de projectorganisatie VMBO. We bedanken hen voor de prettige samenwerking.

Anne Luc van der Vegt,  
projectleider



## SAMENVATTING

### 1 Inleiding

In het voorjaar van 2001 is voor de tweede maal de Monitor VMBO uitgevoerd, een integraal onderzoek naar de invoering van het VMBO. De Monitor VMBO bestaat uit twee delen: 1) een 'veldscan' onder directie en docenten van scholen voor VMBO, SVO en praktijkonderwijs, 2) statusrapportages per regio, waarin de professionals die ondersteuning bieden een beeld geven van de invoering.

Het hoofddoel van de veldscan is het vaststellen van de stand van zaken op schoolniveau. Qua inhoud en opzet is het onderzoek vergelijkbaar met de eerste veldscan, die in het voorjaar van 2000 is gehouden. Er zijn twee inhoudelijke thema's toegevoegd: impulsprojecten en leerwerktrajecten. De centrale onderzoeksvragen zijn:

1. *Wat is op de scholen die deel uitmaken van samenwerkingsverbanden voor VMBO aan het einde van het schooljaar 2000/2001 de stand van zaken met betrekking tot de invoering? Het gaat hierbij om de volgende thema's:*
  - a) *zorgstructuur, bestuurlijke en onderwijskundige aspecten;*
  - b) *leerwegen: aspecten van de infrastructuur en invoering op schoolniveau;*
  - c) *deskundigheidsbevordering;*
  - d) *pilots en netwerken, impulsprojecten, leerwerktrajecten, voorlichting aan ouders.*
2. *In hoeverre hebben deze scholen een tijdsplanning ten aanzien van de onderdelen van de voorbereiding die nog niet zijn afgerond? Op welke termijn wordt verwacht dat de voorbereidingen zijn afgerond?*
3. *Welke factoren hebben tot nu toe naar het oordeel van de directie en docenten van de scholen bevorderend dan wel belemmerend gewerkt voor de invoering? Hebben eventuele knelpunten consequenties voor de haalbaarheid van het huidige tijdschema op schoolniveau?*
4. *Welke voortgang is zichtbaar ten opzichte van de eerdere meetmomenten?*

Ruim 300 scholen zijn benaderd met het verzoek tot medewerking aan de veldscan. Van 202 scholen heeft een lid van de directie meegewerkt aan een telefonisch interview. Van de 2119 benaderde docenten hebben er 547 een schriftelijke vragenlijst ingevuld en geretourneerd. De responsgroep is representatief naar schooltype, regio, urbanisatiegraad, denominatie en schoolgrootte. Voor een ondervertegenwoordiging van brede scholengemeenschappen ten opzichte van scholen voor MAVO/HAVO/VWO is bij de analyses gecorrigeerd. De resultaten zijn daardoor generaliseerbaar naar de totale populatie.

In deze samenvatting noemen we de belangrijkste ontwikkelingen op de centrale onderdelen van de invoering: 1) de zorgstructuur binnen samenwerkingsverbanden van scholen voor VMBO, SVO-LOM, SVO-MLK en praktijkonderwijs; 2) de invoering van de leerwegen op de VMBO-scholen. Vervolgens bespreken we wat in het schooljaar 2000/2001 is gedaan aan deskundigheidsbevordering. Tenslotte gaan we in op enkele vernieuwingsprojecten in het kader van het VMBO: pilots, impulsprojecten en leerwerktrajecten, en op de voorlichting die aan ouders is gegeven.

## **2 Zorgstructuur**

De bestuurlijke/juridische integratie van SVO-LOM en SVO-MLK in het voortgezet onderwijs moet in augustus 2002 zijn afgerond. In het schooljaar 2000/2001 zijn er diverse ontwikkelingen te melden; zowel op het niveau van het samenwerkingsverband (rolverdeling van scholen, omzettingen) als op schoolniveau (ontwikkeling zorg op VMBO-scholen, SVO-LOM en praktijkonderwijs/SVO-MLK). Een grote meerderheid van de scholen verwacht dat de voorbereidingen op tijd zullen zijn afgerond.

### ***Zorgstructuur binnen het samenwerkingsverband***

*Gemeenschappelijke visie* – Volgens ongeveer drie kwart (76%) van de directeuren is er binnen het samenwerkingsverband een gemeenschappelijke visie op de zorg. Vorig jaar waren vooral de VMBO-scholen met beroepsgerichte leerwegen hier positief over, nu de directeuren van alle schooltypen. Men zit meer op één lijn. De directeuren die vinden dat er nog geen gemeenschappelijke visie is, zeggen vrijwel allemaal dat er wel enkele gemeenschappelijke uitgangspunten zijn of dat er inmiddels gesproken wordt over een gemeenschappelijke visie.

*Rolverdeling binnen het samenwerkingsverband* – Net als bij de vorige veldscan noemt de meerderheid van de scholen voor SVO-LOM (78%) en praktijkonderwijs/SVO-MLK (56%) zich specialist op zorggebied. De VMBO-scholen met beroepsgerichte leerwegen hebben zich in het schooljaar 2000/2001 duidelijk ontwikkeld als zorgspecialist. Bijna de helft (47%) noemt zich nu specialist op zorggebied, vorig jaar was dit nog geen derde (29%). Bij de VMBO's zonder beroepsgerichte leerwegen is er weinig veranderd. Veel van deze scholen bieden in beperkte mate extra zorg (43%).

*Omzettingen en fusies* – Niet alle scholen voor SVO-LOM en SVO-MLK hebben een aanvraag ingediend voor omzetting naar praktijkonderwijs of fusie met een VMBO. Deze scholen zijn nog in overleg met mogelijke fusiepartners binnen het samenwerkingsverband. Ondanks de duidelijkheid die inmiddels verschaft is over het zorgbudget, zijn er nog steeds SVO-LOM-scholen waarvan de directie vanwege het zorgbudget nog geen aanvraag heeft ingediend. Alle aanvragen moeten vóór 1 december 2001 zijn ingediend. Op bijna alle SVO-LOM-scholen (86%) denkt men dat dit haalbaar is.

### ***Inhoudelijke voorbereidingen***

*Zorgplannen* – Alle samenwerkingsverbanden moeten een zorgplan hebben. Binnen de meeste samenwerkingsverbanden (74%) is dit plan inmiddels volledig uitgewerkt. Dat is iets meer dan vorig jaar (63%). Veelal is men al begonnen met de uitvoering. Een kwart van de directeurs (27%) vindt dat het plan nog globaal is.

Wat betreft de zorgplannen per school is er geen duidelijke ontwikkeling ten opzichte van 2000. Op bijna twee derde van de scholen (63%) is het zorgplan inmiddels vastgesteld. VMBO-scholen met alleen de theoretische leerweg zijn het minst actief op dit terrein (44% heeft een zorgplan vastgesteld). Meestal is er een duidelijke relatie tussen de zorgplannen van het samenwerkingsverband en van de afzonderlijke scholen. Het zorgplan van het samenwerkingsverband vormt het kader voor de schoolplannen (41%), of de verschillende schoolplannen vormen de basis voor het gezamenlijke plan van het samenwerkingsverband (27%).

*Zorg op VMBO-scholen* – Meer dan 90 procent van de VMBO-scholen met beroepsgerichte leerwegen werkt op een structurele manier aan diverse aspecten van de zorg voor zorgleerlingen, zoals het houden van leerlingbesprekingen en planmatig werken aan zorgverbreding. In vergelijking met 2000 worden op meer scholen leerlingbesprekingen met externe deskundigen gevoerd en gebeurt het signaleren en diagnosticeren van leerproblemen structureler. Dit geldt voor alle VMBO-scholen, met en zonder beroepsgerichte leerwegen. Op VMBO-scholen met een afdeling Pro of LWOO heeft de zorg in sommige opzichten een meer structureel karakter dan op andere VMBO-scholen.

Zorgleerlingen binnen het VMBO worden vaak opgevangen in aparte klassen; in de eerste twee leerjaren vaker (85%) dan in leerjaar 3 en 4 (54%). Ruim de helft van de scholen (53%) neemt zorgleerlingen op in de reguliere klassensituatie; dat is veel meer dan vorig jaar. De meeste scholen voorzien de komende jaren geen veranderingen op dit terrein.

*Zorg op SVO en praktijkonderwijs: organisatie voorbereidingen* – Op de meeste scholen voor SVO-LOM, SVO-MLK en praktijkonderwijs worden de voorbereidingen getroffen binnen werkgroepen en ontwikkelgroepen (MLK/Pro 75%; LOM 65%) en tijdens studiedagen voor het hele team (MLK/Pro 85%; LOM 64%). Vorig jaar lagen deze percentages iets lager. Bovendien worden op de helft van de scholen taken verdeeld binnen de afdelingen en treffen docenten individueel voorbereidingen.

*Zorg op SVO en praktijkonderwijs: stand van zaken voorbereidingen* – Door SVO-MLK en praktijkonderwijs wordt in meerderheid gewerkt aan verscheidene aspecten van het praktijkonderwijs, zoals toeleiding naar de arbeidsmarkt, systematisering van de stage en een aangepaste basisvorming. Docenten van SVO-LOM, SVO-MLK en praktijkonderwijs hebben dit schooljaar vooral gewerkt aan de ontwikkeling van het lesprogramma (63%) en aan de keuze van methoden (58%). Vorig schooljaar lagen deze percentages rond de 20 procent. Net als vorig jaar is door ongeveer de helft van de docenten gewerkt aan de pedagogisch-didactische ontwikkeling en de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Bij de meeste onder-

werpen verwacht ongeveer de helft van de docenten dat de vernieuwingen het volgende en daaropvolgende schooljaar door zullen gaan. Praktische voorbereidingen, zoals het vernieuwen van de inventaris en het inrichten van lokalen, hebben de meeste tijd nodig.

*Afstemming met gemeente en andere instanties* – Naast het samenwerkingsverband heeft ook de gemeente verantwoordelijkheid voor zorgleerlingen, bijvoorbeeld in het kader van het GOA-beleid, handhaving van de leerplicht en terugdringing van voortijdig schoolverlaten. Net als vorig jaar voeren de meeste scholen (55%) hierover structureel overleg met de gemeente, en een kwart van de scholen heeft afspraken vastgelegd in een samenhangend plan. Dit geldt voor alle schooltypen in ongeveer gelijke mate. Afstemming vindt vooral plaats op de terreinen leerplicht, voortijdig schoolverlaten en huisvesting.

Verder hebben bijna alle scholen afspraken gemaakt over de zorg met basisscholen en met instellingen voor jeugdzorg. Een krappe meerderheid heeft afspraken gemaakt met ROC's of met het bedrijfsleven over stages en aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Wat betreft de afstemming met gemeente en andere instanties is er een lichte vooruitgang ten opzichte van het vorige schooljaar. Destijds meldden iets minder respondenten dat er afspraken waren gemaakt.

### ***Bevorderende en belemmerende factoren***

*Bevorderend* – De meest genoemde bevorderende factor is, net als vorig jaar, de goede samenwerking in het samenwerkingsverband. Dit wordt vooral genoemd door het SVO-LOM (één op de drie scholen). Ook het enthousiasme binnen het team wordt meermalen genoemd (vooral door MLK/PrO en VMBO), evenals de uitwisseling van ervaringen met andere scholen (vooral door LOM en VMBO). Dit derde punt speelde ten tijde van de vorige veldscan nog geen grote rol. Ook door de docenten wordt het enthousiasme van het team een bevorderende factor genoemd, naast de goede voorbereiding en de aandacht voor zorgleerlingen.

*Belemmerend* – De beschikbare tijd is voor de directeuren de grootste belemmering bij de bestuurlijke/juridische integratie van het SVO in het voortgezet onderwijs. Met name de directies van het SVO-LOM noemen dit de grootste belemmering (ongeveer een kwart). Ook voor docenten, vooral van SVO en PrO, is dit een belangrijk punt van zorg. Vorig jaar werd tijdgebrek minder vaak als belemmering genoemd. Directeuren en docenten maken zich daarnaast zorgen over de financiering (met name van LOM en VMBO); de directeuren bovendien over de deskundigheid van het personeel en het tekort aan personeel (vooral MLK/PrO).

### ***Tijdsplanning***

Ondanks de genoemde belemmeringen verwacht een zeer grote meerderheid van de directeuren (88%) dat de noodzakelijke voorbereidingen voor de zorgstructuur op tijd zullen zijn afgerond, dat wil zeggen vóór augustus 2002; 64 procent weet zelfs zeker dat dit lukt. Deze mening wordt gedeeld door directeuren van alle schooltypen: VMBO, SVO-LOM, MLK en PrO. Het aantal scholen dat verwacht op tijd klaar te zijn is toegenomen ten opzichte van 2000.

De meeste docenten vinden dat de school voldoende tijd ter beschikking stelt voor vakinhoudelijke ontwikkeling en pedagogisch didactische ontwikkeling. Wat meer tijd voor de praktische voorbereidingen zou volgens veel docenten welkom zijn. Over de gehele linie zijn docenten tevredener over de beschikbare tijd dan het vorige schooljaar.

### **3 Invoering van de leerwegen**

Het schooljaar 2000/2001 was het laatste voorbereidingsjaar vóór het eerste cohort leerlingen instroomt in de vier leerwegen. De meeste scholen zijn volop bezig geweest met de voorbereidingen, met name met de inhoudelijke aspecten. Nu het einde van het schooljaar in zicht is, vindt de directie van de overgrote meerderheid van de scholen dat de school klaar is om in augustus te beginnen met het onderwijs in de leerwegen. We vatten de belangrijkste resultaten samen.

#### ***Infrastructuur***

Aan de directies van scholen met alle vier de leerwegen zijn enkele vragen gesteld die betrekking hebben op de regionale infrastructuur.

*Locatie* – De helft van deze scholen (53%) zal het VMBO ongedeeld aanbieden, dat wil zeggen met beroepsgerichte leerwegen en theoretische leerweg op één en dezelfde locatie. Dit percentage is hetzelfde als verwacht kon worden op grond van de veldscan van 2000.

*Intrasectorale programma's* – De meerderheid van de scholen heeft intrasectorale programma's aangevraagd. Handel en administratie, Zorg en welzijn-breed en Metalekto zijn de meest aangevraagde programma's. Bijna alle aanvragen zijn toegekend (92%). Bij de vorige veldscan was op sommige scholen nog niet besloten of de toegekende programma's daadwerkelijk zouden worden aangeboden. Nu zeggen negen van de tien directeuren dat de toegekende intrasectorale programma's vanaf het schooljaar 2001/2002 worden aangeboden.

*Clustering* – Op vier van de vijf scholen met alle leerwegen (82%) zal er geclusterd worden. Dat wil zeggen dat voor bepaalde vakken de klassen van twee of meer leerwegen worden samengevoegd. Het percentage scholen waar men wil clusteren is iets toegenomen ten opzichte van het vorige schooljaar; toen was 70 procent van de scholen van plan te gaan clusteren. Voor het beroepsgerichte deel van het programma wordt vooral geclusterd tussen basis- en kaderberoepsgerichte leerweg; voor het AVO-deel tussen de gemengde en theoretische leerweg. De helft van de scholen die clusteren doen dit voor alle programma's, de andere helft voor een deel van de programma's.

*Overstappen tussen leerwegen* – Op ongeveer de helft van de scholen met zowel beroepsgerichte leerwegen als theoretische leerweg kunnen leerlingen in het derde leerjaar nog overstappen tussen de leerwegen. Op nog eens een kwart van de scholen bestaat deze moge-

lijkheid alleen voor bepaalde leerwegen. Het percentage scholen waar kan worden ‘geswitcht’ is niet toe- of afgenomen ten opzichte van de veldscan van 2000.

### ***Inhoudelijke voorbereiding***

*Organisatie voorbereidingen* – De invoering van het VMBO wordt op vrijwel alle scholen (95%) aangestuurd door een stuurgroep. In het schooljaar 2000/2001 is de betrokkenheid van docenten bij de voorbereidingen duidelijk toegenomen. Op de meerderheid van de scholen worden zowel binnen de secties (61%) als binnen werkgroepen en ontwikkelgroepen (69%) voorbereidingen getroffen.

Een samenhangend invoeringsplan is er op bijna 80 procent van de scholen; vorig jaar was dat nog geen 30 procent. Ongetwijfeld heeft het project ‘scholen in VMBO’ hier een belangrijke bijdrage aan geleverd.

*Stand van zaken voorbereidingen* – De meeste scholen hebben niet gewacht met de voorbereidingen totdat het samenhangende invoeringsplan gereed was. Op een zeer groot deel van de scholen zal aan het einde van het schooljaar 2000/2001 een aantal essentiële voorbereidingen zijn afgerond: nieuwe lessentabellen (100%), examenreglement (86%), plannen van toetsing en afsluiting (84%) en nieuwe examenprogramma’s (79%). Dit wijst erop dat het overgrote deel van de scholen aan de vereisten van de wet in technisch opzicht kan voldoen. Praktische voorbereidingen, zoals aanpassen van inventaris, inrichting en huisvesting, vragen op veel scholen wat meer tijd. Ongeveer de helft van directeuren en docenten verwacht hier in ieder geval het volgende schooljaar nog mee bezig te zijn. Volgens de directie van VMBO-scholen met beroepsgerichte leerwegen zijn verscheidene aanpassingen nodig: in de huisvesting, inrichting van lokalen, mediatheek en ICT-faciliteiten. Nog meer tijd is nodig voor de integratie van theorie en praktijk; twee derde van de scholen zal hier de komende jaren verder aan werken.

*Determinatie* – Bijna drie kwart van VMBO-scholen heeft afspraken vastgelegd over de procedure van determinatie. Het advies voor de keuze voor een leerweg wordt op de meeste scholen niet alleen bepaald door de rapportcijfers, maar ook door de vaardigheden van leerlingen (60%); de keuze voor een sector in de eerste plaats door de belangstelling van de leerlingen (73%).

*Praktische sectororiëntatie* – Van de scholen met beroepsgerichte leerwegen heeft ruim tachtig procent (82%) praktische sectororiëntatie aangeboden of zal dit het komende schooljaar doen. In 2000 zei 71 procent van de directeuren praktische sectororiëntatie te (zullen) aanbieden. Van de scholen zonder beroepsgerichte leerwegen verzorgt een minderheid praktische sectororiëntatie (38%).

*Afspraken met andere instellingen* – Het merendeel van de scholen heeft afspraken gemaakt met ROC’s over de inhoudelijke aansluiting. Het maken van afspraken met het bedrijfsleven over de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt wordt door de meeste scholen nog uitgesteld.

### ***Bevorderende en belemmerende factoren***

*Bevorderend* – Een ruime meerderheid van de directeuren noemt bevorderende factoren met betrekking tot de herschikking van VMBO-afdelingen. De genoemde factoren zijn zeer divers. Nieuw ten opzichte van het vorige schooljaar zijn de financiering van projecten en specifieke inhoudelijke aspecten, zoals vaste vakkenpakketten, inhoudelijk programma en didactiek. Docenten noemen de goede voorbereiding en het enthousiasme en de kwaliteit van het docententeam.

*Belemmerend* – Anders dan vorig jaar is tijdgebrek een door de directie veelgenoemde belemmering (22%). Ook veel docenten vinden de beschikbare tijd een probleem. Verder zijn de genoemde belemmeringen ongeveer dezelfde als vorig jaar: huisvesting wordt vaak genoemd, al dan niet in combinatie met financiële randvoorwaarden. Sommige directeuren vinden dat ze te weinig leerlingen hebben om voor iedereen het juiste aanbod te verzorgen.

### ***Tijdsplanning***

Hoewel de beschikbare tijd voor velen een punt van zorg is, verwacht de overgrote meerderheid van de directeuren van VMBO-scholen (86%) in augustus 2001 van start te kunnen met het onderwijs in de leerwegen. Dit percentage is ongeveer even hoog als in 2000. Wel zijn er nu meer scholen waar de directie *zeker* weet dat men op tijd klaar zal zijn (dit jaar 62%, vorig jaar 48%). Scholen die zeggen niet op klaar te zullen zijn, vinden we uitsluitend onder VMBO-scholen die de beroepsgerichte leerwegen aanbieden. Dit geldt voor elf procent van deze scholen. De meest genoemde problemen liggen op het terrein van de praktische voorbereidingen, tijdgebrek of een tekort aan personeel.

Docenten zijn dit jaar meer tevreden dan vorig jaar over de tijd die de school ter beschikking stelt voor de voorbereidingen. Net als de directeuren zien docenten de praktische voorbereidingen als het grootste probleem. Volgens de helft van de docenten die hiermee te maken hebben is er niet voldoende tijd voor.

## **4 Deskundigheidsbevordering**

*Scholingsplan* – Aan deskundigheidsbevordering wordt binnen alle schooltypen op de meerderheid van de scholen planmatig gewerkt. Er is doorgaans een plan op schoolniveau (71%) of daaraan wordt gewerkt (9%). Er is wat dit betreft enige vooruitgang ten opzichte van 2000. De meeste plannen hebben betrekking op zowel de leerwegen als de zorg.

Deskundigheidsbevordering is meestal bedoeld voor docententeams (85%) en individuele docenten (55%) en minder vaak voor schoolleiding, middenkader of zorgspecialisten. Dit geldt voor alle schooltypen. Voor alle categorieën personeel geldt dat er dit schooljaar meer activiteiten plaatsvinden dan het vorige schooljaar.

*Inhoud deskundigheidsbevordering VMBO* – Het schooljaar 2000/2001 is er door VMBO-docenten veel scholing gevolgd, op diverse thema's. Didactiek wordt door de directies van VMBO-scholen genoemd als het belangrijkste thema voor deskundigheidsbevordering van het afgelopen schooljaar. Behalve aan didactische onderwerpen (zelfstandig werken, ICT) is er volgens de directies echter ook veel aandacht besteed aan de inhoud, met name de examenprogramma's (63%) en determinatie (50%). Andere veel genoemde onderwerpen zijn loopbaanoriëntatie en begeleiding (LOB) en begeleiding bij leerproblemen en sociaal-emotionele problemen. De directie verwacht niet dat er de volgende schooljaren ook veel scholing gevolgd zal worden. Volgens een deel van de docenten zal er met name op het vlak van de didactiek volgend jaar nog scholing worden gevolgd.

*Inhoud deskundigheidsbevordering SVO* – Volgens de directie van de SVO-scholen is de deskundigheidsbevordering dit schooljaar veel minder intensief geweest dan het vorige schooljaar. Toen is er al veel scholing gevolgd op verscheidene thema's. Toch heeft ongeveer de helft van de docenten scholing gevolgd op didactische thema's (differentiatie, algemene vaardigheden, zelfstandig werken) en twee derde op de consequenties van de invoering van het VMBO voor de inhoud van het onderwijs. Veel docenten verwachten hier ook volgend jaar mee verder te gaan.

*Externe deskundigheid* – Van de externe instanties die ondersteuning bieden, wordt het meest gebruik gemaakt van de LPC (59% van de scholen). Netwerken van scholen hebben dit schooljaar een belangrijke functie gekregen. De helft van de scholen (48%) noemt de netwerken als bron van deskundigheid. Scholen voor MLK en praktijkonderwijs maken daarnaast veelal gebruik van de schoolbegeleidingsdienst (67%).

*Oordeel docenten over informatie* – Docenten VMBO vinden dat ze over het algemeen goed geïnformeerd worden over de invoering van de leerwegen. De meerderheid (61%) voelt zich inmiddels goed voorbereid op de invoering van de leerwegen. Dat is een vooruitgang ten opzichte van vorig jaar (51%). De SVO-docenten zijn iets minder positief. Zo laat de informatie over de ontwikkeling van de zorgstructuur binnen het samenwerkingsverband volgens ongeveer de helft te wensen over. Docenten SVO-LOM voelen zich over het algemeen beter geïnformeerd dan docenten SVO-MLK of praktijkonderwijs.

## **5 Pilots, impulsprojecten, leerwerktrajecten en voorlichting**

### ***Pilots***

Scholen kunnen deelnemen aan pilots of netwerken waarin bepaalde aspecten van het VMBO worden ontwikkeld. Ruim drie kwart van de scholen, vooral VMBO-scholen met beroepsgerichte leerwegen, participeren in één of meer pilots of netwerken of hebben dat gedaan.

Resultaten en producten van de pilots worden breed verspreid binnen de scholen en hebben bovendien in de meeste gevallen effect gehad op de ontwikkeling van het onderwijs.

### ***Impulsprojecten***

Met ingang van het schooljaar 2000/2001 is er praktische hulp en advies beschikbaar in de vorm van ‘impulsprojecten’. Het doel van deze projecten is een werkplekkenstructuur te scheppen in het onderwijs, leermiddelen te moderniseren en de samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven te verbeteren. Van de scholen die deelnemen aan impulsprojecten zijn het schoolmanagement en een bepaalde vaksectie bij het project betrokken. Iets minder dan de helft van de deelnemende scholen (44%) heeft contact gezocht met het regionale bedrijfsleven; veertig procent met een ROC.

De middelen die de deelnemende scholen ontvangen, worden vooral besteed aan de aanschaf van nieuwe inventaris en aan scholing van docenten. Een groot deel van de scholen levert aan een actieve bijdrage aan de impulsprojecten, door te participeren in productontwikkeling.

### ***Leerwerktrajecten***

Vanaf 1 augustus 2001 kunnen scholen flexibele en praktijkgerichte leerroutes binnen de basisberoepsgerichte leerweg aanbieden. Bijna alle directeuren zijn met deze mogelijkheid bekend. Op de meeste scholen die in het komende schooljaar of het daaropvolgende leerwerktrajecten willen aanbieden worden inmiddels voorbereidingen getroffen, zoals het maken van afspraken met het regionale bedrijfsleven of het sluiten van een samenwerkingsovereenkomst met een ROC.

### ***Voorlichting aan ouders***

Bijna alle VMBO-scholen (96%) hebben voorlichting gegeven aan de ouders over de verandering die de invoering van het VMBO met zich meebrengt. Vorige jaar was dit 86 procent. Door de meeste scholen is voorlichting gegeven over alle relevante onderwerpen. Ook bijna alle SVO-LOM-scholen geven voorlichting; SVO-MLK en praktijkonderwijs zijn iets minder actief in het voorlichten van de ouders.

## **6 Afsluitend oordeel**

Gevraagd naar het meest positieve aspect van de invoering van het VMBO noemen de directeuren de aandacht voor de praktijk, vaardigheden en daarmee samenhangend de opwaardering van arbeid. Ook de aansluiting met ander onderwijs (basis- en vervolgonderwijs) wordt als belangrijke positieve factor genoemd. Dit geldt voor alle schooltypen.

De twee grootste zorgpunten zijn het niveau van de leerwegen en de factor tijd. Het eerste geldt vooral voor het SVO-LOM (44%) en VMBO (20%). Directeuren van het LOM maken zich

daarnaast ook zorgen over de deskundigheid van de docenten om voldoende zorg te kunnen bieden. De factor tijd wordt vooral genoemd voor VMBO-directeuren (19%). Wat dit betreft geldt dat het afgelopen schooljaar de werkdruk goed voelbaar was. Er is dan ook hard gewerkt om de invoering op tijd te kunnen laten plaatsvinden.

## **1 INLEIDING, VRAAGSTELLING EN ONDERZOEKSOPZET**

### **1.1 Inleiding**

Met ingang van het schooljaar 1999/2000 is de omvorming begonnen van VBO, MAVO, SVO-LOM en SVO-MLK naar het nieuwe schooltype VMBO, voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs. Zowel onderwijsinhoudelijk als organisatorisch vraagt dit om grote veranderingen. Leerlingen worden breder opgeleid, met voor alle leerlingen aandacht voor zowel vaardigheden als kennisoverdracht, en meer samenhang tussen algemeen vormende en beroepsgerichte vakken. Er worden binnen de vier sectoren (zorg en welzijn, techniek, economie en landbouw) vier leerwegen geïntroduceerd met deels vaste vakkenpakketten.

Naast de introductie van leerwegen wordt extra zorg voor ‘risicoleerlingen’ geboden door het introduceren van leerwegondersteunend onderwijs (LWOO) voor degenen die in staat zijn een diploma te behalen, en praktijkonderwijs voor degenen die na het VMBO zullen toetreden tot de arbeidsmarkt. De expertise voor deze ‘zorg op maat’ zal worden aangeboden door samenwerkingsverbanden van scholen voor MAVO, (I)VBO, SVO-LOM en SVO-MLK op regionaal niveau.

De ontwikkeling van het VMBO bevindt zich in een zeer belangrijke fase. In augustus zullen leerlingen die naar klas 3 gaan voor het eerst geplaatst worden in één van de vier leerwegen; in december moet duidelijk zijn naar welk schooltype de huidige SVO-scholen worden omgezet.

Om te kunnen bepalen of het huidige tijdschema voor de vernieuwingen haalbaar is, wilde het Ministerie van OCenW aan het einde van het schooljaar 1999/2000 beschikken over meer exacte informatie met betrekking tot de voortgang van de vernieuwingen. Regioplan is toen gevraagd een onderzoek onder de betrokken scholen uit te voeren, waaruit een landelijk beeld naar voren kwam. Ook dit jaar is weer een dergelijke ‘veldscan’ verricht.

Door middel van de veldscan zijn directie en docenten van scholen geraadpleegd. De directie is verantwoordelijk voor het schoolbeleid en de docenten moeten de vernieuwingen gestalte geven. Van de Veldscan 2001 wordt in dit rapport verslag gedaan en, waar mogelijk en relevant, worden de cijfers vergeleken met die van de Veldscan 2000.

## 1.2 Onderzoeksvragen voor de veldscan

Een belangrijk uitgangspunt bij de opzet van een monitor is vergelijkbaarheid van de verschillende metingen. De onderzoeksvragen zijn daarom in grote lijnen dezelfde als bij de vorige veldscan, die is uitgevoerd in het voorjaar van 2000. Er zijn twee thema's toegevoegd: impulsprojecten en leer-werktrajecten (zie vraag 1d en 1e).

Het hoofddoel van de veldscan is dat met betrekking tot de invoering van het VMBO de stand van zaken op schoolniveau wordt vastgesteld. De eerste en centrale onderzoeksvraag luidt daarom:

1. *Wat is op de scholen die deel uitmaken van samenwerkingsverbanden voor VMBO aan het einde van het schooljaar 2000/2001 de stand van zaken? Het gaat om vernieuwingen bij de volgende thema's:*
  - a) *leerwegen: aspecten van de infrastructuur en invoering op schoolniveau;*
  - b) *zorgstructuur, bestuurlijke en onderwijskundige aspecten;*
  - c) *pilots en netwerken;*
  - d) *impulsprojecten;*
  - e) *leerwerktrajecten;*
  - f) *deskundigheidsbevordering;*
  - g) *voorlichting aan ouders.*

De tweede daarmee samenhangende onderzoeksvraag luidt:

2. *In hoeverre hebben deze scholen een tijdsplanning ten aanzien van de onderdelen van de voorbereiding die nog niet zijn afgerond? Op welke termijn wordt verwacht dat de voorbereidingen zijn afgerond?*

Hoewel het accent in de veldscan ligt op het in kaart brengen van de stand van zaken, wordt ook gevraagd naar punten van zorg en sterke kanten bij de voorbereiding van de vernieuwingen. De derde onderzoeksvraag is:

3. *Welke factoren hebben tot nu toe naar het oordeel van de directie en docenten van de scholen bevorderend dan wel belemmerend gewerkt voor de implementatie van de vernieuwingen? Hebben eventuele knelpunten consequenties voor de haalbaarheid van het huidige tijdschema?*

Tenslotte dienen de resultaten van de veldscan bruikbaar te zijn voor een vergelijking met de situatie zoals deze vorig jaar was (Veldscan 2000) en het jaar daarvoor (Quickscans

1999). De laatste onderzoeksvraag luidt daarom:

#### *4. Welke voortgang is zichtbaar ten opzichte van de eerdere meetmomenten?*

De vragenlijsten waarin de onderzoeksvragen worden geoperationaliseerd zijn zoveel mogelijk gelijk aan de vragenlijsten die bij de Veldscan 2000 zijn gebruikt. Een aantal aanpassingen is echter onvermijdelijk, omdat er a) enkele thema's zijn toegevoegd aan de onderzoeksvragen, b) de actuele ontwikkelingen vragen om een andere formulering van sommige vragen of van de antwoordmogelijkheden daarbij.

In de volgende paragraaf wordt de opzet gepresenteerd van het onderzoek dat antwoord moet geven op bovenstaande vragen.

### **1.3 Onderzoeksmethode**

Het onderzoek is gehouden onder alle schooltypen die een rol spelen bij de totstandkoming van het VMBO. Dit geldt voor SVO-LOM, SVO-MLK, praktijkonderwijs en alle scholen met een (I)VBO en/of MAVO-afdeling. Van de scholen in de onderzoeksgroep is het directielid geraadpleegd dat 'invoeringsverantwoordelijke' is voor het VMBO en een selectie van de docenten.

De directieleden zijn geraadpleegd door middel van telefonische interviews. Dit leverde een respons op van 62 procent. Aan de docenten zijn schriftelijke vragenlijsten gestuurd; 26 procent hiervan is ingevuld en geretourneerd.

Na controle op representativiteit van de onderzoeksgroep zijn door middel van weging enkele correcties uitgevoerd onder de groep directeuren, zodat de verhoudingen in de responsgroep dezelfde zijn als in de populatie. Meer uitvoerige informatie over de werkwijze bij de uitvoering van het onderzoek en de representativiteit van de responsgroep is te vinden in bijlage 1.

### **1.4 Leeswijzer**

In het volgende hoofdstuk beschrijven we de stand van zaken met betrekking tot de zorgstructuur. In hoofdstuk 3 komen de leerwegen aan de orde, waarbij zowel aandacht is voor de infrastructuur als de inhoudelijke kant van de leerwegen. In hoofdstuk 4 gaan we in op de deskundigheidsbevordering, de deelname van scholen aan pilots, impulsprojecten en

leer-werktrajecten en de voorlichting aan ouders. Het uiteindelijke oordeel van directeuren met betrekking tot de invoering van het VMBO wordt beschreven in hoofdstuk 5.

## 2 ZORGSTRUCTUUR

Bij de presentatie van de resultaten wordt onderscheid gemaakt tussen scholen die de *beroepsgerichte leerwegen* aanbieden en scholen die alleen de *theoretische leerweg* aanbieden. De eerste groep bestaat uit de voormalige VBO-scholen of scholengemeenschappen met VBO; de andere uit categoriale MAVO's of scholengemeenschappen met MAVO (maar zónder VBO). Dit onderscheid wordt gemaakt omdat de voorbereidingen voor de invoering kunnen verschillen voor deze twee groepen scholen.

Verder maken we een uitsplitsing tussen SVO-LOM enerzijds en praktijkonderwijs (Pro) en SVO-MLK anderzijds. In sommige gevallen worden de SVO-scholen en scholen voor praktijkonderwijs in één kolom gepresenteerd, voor de overzichtelijkheid. De uitsplitsing is dan te vinden in bijlage 2.

Waar mogelijk worden de gegevens vergeleken met de Veldscan VMBO van vorig jaar. Dit is niet altijd mogelijk vanwege de gewijzigde vraagstelling of antwoordmogelijkheden. In 2000 is meestal geen uitsplitsing gemaakt tussen LOM en Pro/MLK. De vergelijking met 2000 wordt daarom gemaakt voor SVO en Pro samen.

### 2.1 Zorgstructuur binnen het samenwerkingsverband

De bestuurlijk/juridische integratie van SVO-LOM en SVO-MLK in het voortgezet onderwijs moet in augustus 2002 zijn afgerond. In het schooljaar 2000/2001 zijn er ontwikkelingen te melden op het niveau van het samenwerkingsverband (rolverdeling van scholen, omzettingen) en op schoolniveau (ontwikkeling zorg op VMBO-scholen, SVO-LOM en Pro/SVO-MLK). Een grote meerderheid van de scholen verwacht dat de voorbereidingen op tijd zullen zijn afgerond.

#### **Gezamenlijke visie**

De scholen binnen een samenwerkingsverband moeten gezamenlijk afspraken maken over het bieden van extra zorg aan leerlingen die dat nodig hebben. Volgens drie kwart van de directeuren (76%) is er binnen het samenwerkingsverband een gemeenschappelijke visie op de zorg. Dit is iets meer dan in 2000, destijds was het 68 procent. Afgezien van een enkeling menen de overige directeuren dat er wel een paar gemeenschappelijke uitgangspunten zijn of dat er gesproken wordt over een gemeenschappelijke visie. Ook is uit onderstaande tabel af te lezen dat de verschillende schoolsoorten vergeleken met vorig jaar veel dichter naar elkaar toegegrepen zijn.

**Tabel 2.1 Is er een gemeenschappelijke visie op zorg binnen het samenwerkingsverband (directie, %)\***

|                                                                       | PRO/MLK | LOM | PRO en SVO<br>totaal | VMBO<br>beroepsg. | VMBO<br>theoretisch | Totaal    |
|-----------------------------------------------------------------------|---------|-----|----------------------|-------------------|---------------------|-----------|
| Er is een gemeenschappelijke visie                                    | 69%     | 85% | 76% ( 66%)           | 79% (77%)         | 71% (61%)           | 76% (68%) |
| Er zijn enkele gemeenschappelijke uitgangspunten                      | 18%     | 13% | 11% (14%)            | 17% (10%)         | 21% (21%)           | 16% (13%) |
| Er is geen gemeenschappelijke visie, maar er wordt wel over gesproken | 18%     |     | 6% (10%)             | 6% (11%)          | 2% (5%)             | 6% (10%)  |
| Er wordt (nog) niet over een gemeenschappelijke visie gesproken       | -       | -   | - (8%)               | - ( -)            | 2% (5%)             | 1% ( 4%)  |
| Anders, weet niet                                                     | -       | 4%  | 1% ( 2%)             | - ( 2%)           | 1% (8%)             | 1% ( 5%)  |
| Totaal (N)                                                            | 39      | 27  | 66 (87)              | 89 (99)           | 42 (38)             | 197 (224) |

\* Resultaten Veldscan 2000 tussen haakjes.

### ***Rol binnen het samenwerkingsverband***

Net als bij de vorige veldscan noemt de meerderheid van de scholen voor SVO-LOM (78%) en praktijkonderwijs/SVO-MLK (56%) zich specialist op zorggebied. De VMBO-scholen met beroepsgerichte leerwegen hebben zich in het schooljaar 2000/2001 duidelijk ontwikkeld als zorgspecialist. Van de VMBO-scholen met beroepsgerichte leerwegen noemt bijna de helft (47%) zich specialist op zorggebied. Dat is aanzienlijk meer dan vorig jaar (29%). Dit type scholen profileert zich kennelijk steeds sterker als zorgspecialist. Bij de VMBO's zonder beroepsgerichte leerwegen is er weinig veranderd. Veel van deze scholen bieden in beperkte mate extra zorg (43%).

**Tabel 2.2 Rol van de school binnen het samenwerkingsverband (directie, %)**

|                                                     | PRO/MLK   | LOM       | VMBO<br>beroepsg. | VMBO<br>theoretisch | Totaal    |
|-----------------------------------------------------|-----------|-----------|-------------------|---------------------|-----------|
| De school is specialist op zorggebied               | 56% (56%) | 78% (81%) | 47% (29%)         | 8% ( 8%)            | 46% (40%) |
| De school biedt in beperkte mate basiszorg          | 18% (20%) | 4% ( 3%)  | 30% (40%)         | 43% (44%)           | 26% (30%) |
| De school wijst door naar andere school in swv      | - (12%)   | 7% ( 3%)  | 11% (17%)         | 14% (26%)           | 9% (15%)  |
| De rol is nog niet duidelijk                        | 3% ( 6%)  | 4% ( 8%)  | 1% ( 7%)          | 14% (10%)           | 4% ( 8%)  |
| Samenwerkingsverband leidt niet tot een andere rol# | 15% ( - ) | 4% ( - )  | 8% ( - )          | 19% ( - )           | 11% ( - ) |
| Anders, weet niet                                   | 8% ( 6%)  | 4% ( 5%)  | 3% ( 7%)          | 3% (13%)            | 4% ( 7%)  |
| Totaal (N)                                          | 39(50)    | 27 (37)   | 88 (99)           | 37 (38)             | 184 (224) |

# Deze antwoordmogelijkheid alleen in Veldscan 2001

Van de directeuren gaf 70 procent aan te verwachten dat deze rol de komende jaren hetzelfde blijft.

### **Omzettingen en fusies**

Niet alle scholen voor SVO-LOM en SVO-MLK hebben een aanvraag ingediend voor omzetting naar praktijkonderwijs of fusie met een VMBO. Deze scholen zijn nog in overleg met mogelijke fusiepartners binnen het samenwerkingsverband. Ondanks de duidelijkheid die inmiddels verschaft is over het zorgbudget, zijn er nog steeds SVO-LOM-scholen waarvan de directie vanwege het zorgbudget nog geen aanvraag heeft ingediend. Alle aanvragen moeten vóór 1 december 2001 zijn ingediend. Op bijna alle SVO-LOM-scholen (86%) denkt men dat dit haalbaar is.

## **2.2 Inhoudelijke ontwikkeling**

### **Zorgplan**

Alle samenwerkingsverbanden moeten een zorgplan hebben. Een kwart van de directeuren (24%) vindt dat het plan nog globaal is; volgens drie kwart is het volledig uitgewerkt en operationeel. Vaak is men al begonnen met de uitvoering van het plan. Deze situatie laat enige vooruitgang zien ten opzichte van 2000.

**Tabel 2.3 Aanwezigheid gezamenlijk zorgplan binnen samenwerkingsverband (directie, %)\***

|                                                   | PRO/MLK | LOM | PRO en SVO<br>totaal | VMBO<br>beroepsg. | VMBO<br>theoretisch | Totaal    |
|---------------------------------------------------|---------|-----|----------------------|-------------------|---------------------|-----------|
| Ja, plan volledig uitgewerkt/<br>wordt uitgevoerd | 73%     | 65% | 71% (68%)            | 75% (62%)         | 75% (57%)           | 73% (63%) |
| Nee, het plan is nog globaal                      | 24%     | 31% | 27% (29%)            | 24% (28%)         | 21% (30%)           | 24% (29%) |
| Anders, weet niet                                 | 3%      | 4%  | 3% ( 3%)             | 1% ( 9%)          | 5% (13%)            | 3% ( 8%)  |
| Totaal (N)                                        | 38      | 26  | 64 (87)              | 91 (99)           | 39 (38)             | 194 (224) |

\* Resultaten Veldscan 2000 tussen haakjes.

Wat betreft de zorgplannen op schoolniveau is er weinig ontwikkeling te melden ten opzichte van de veldscan in 2000. VMBO-scholen met alleen de theoretische leerweg zijn net als vorig jaar het minst actief op dit terrein (44 procent heeft een zorgplan vastgesteld). Uit onderstaande tabel blijkt dat zorgplannen nog steeds op een groot deel van de scholen in ontwikkeling is.

**Tabel 2.4 Aanwezigheid zorgplan op school (directie, %)\***

|                                              | PRO/MLK | LOM | PRO en SVO<br>totaal | VMBO<br>beroepsg. | VMBO<br>theoretisch | Totaal    |
|----------------------------------------------|---------|-----|----------------------|-------------------|---------------------|-----------|
| Ja, plan is vastgesteld/<br>wordt uitgevoerd | 54%     | 75% | 62% (61%)            | 71% (66%)         | 44% (46%)           | 63% (60%) |
| Ja, het plan is in<br>ontwikkeling           | 29%     | 15% | 24% (24%)            | 21% (24%)         | 27% (27%)           | 23% (25%) |
| Nee, er is geen plan                         | 17%     | 11% | 15% (15%)            | 8% (10%)          | 29% (27%)           | 15% (15%) |
| Totaal (N)                                   | 41      | 27  | 61 (87)              | 86 (99)           | 33 (38)             | 180 (224) |

\* Resultaten Veldscan 2000 tussen haakjes.

Meestal is er een duidelijke relatie tussen de zorgplannen van het samenwerkingsverband en van de afzonderlijke scholen. Het zorgplan van het samenwerkingsverband vormt het kader voor de schoolplannen (41%), of de verschillende schoolplannen vormen de basis voor het gezamenlijke plan van het samenwerkingsverband (27%). Tabel 2.5 toont de resultaten.

**Tabel 2.5 Relatie zorgplan van het samenwerkingsverband en het schoolplan (directie, %)\***

|                                                                        | PRO/MLK | LOM | PRO en SVO<br>totaal | VMBO<br>beroepsg. | VMBO<br>theoretisch | Totaal    |
|------------------------------------------------------------------------|---------|-----|----------------------|-------------------|---------------------|-----------|
| Het zorgplan van het swv<br>vormt kader voor schoolplan                | 28%     | 44% | 34% (38%)            | 45% (53%)         | 42% (27%)           | 41% (43%) |
| Het zorgplan van het swv is<br>(deels) gebaseerd op<br>schoolplan      | 25%     | 36% | 30% (32%)            | 27% (22%)         | 21% (24%)           | 27% (26%) |
| Geen relatie tussen de<br>plannen, vrijheid voor eigen<br>ontwikkeling | 33%     | 8%  | 23% (15%)            | 12% (10%)         | 30% (27%)           | 19% (15%) |
| Anders, weet niet                                                      | 14%     | 12% | 13% (15%)            | 16% (16%)         | 6% (22%)            | 13% (16%) |
| Totaal (N)                                                             | 36      | 25  | 61 (87)              | 86 (101)          | 33 (37)             | 180 (224) |

\* Resultaten Veldscan 2000 tussen haakjes.

Bij het praktijkonderwijs en SVO-MLK is de relatie tussen het zorgplan van de school en van het samenwerkingsverband het minst duidelijk.

### **Zorg op VMBO-scholen**

De directie is gevraagd welke structurele vormen van zorg op school aanwezig zijn. In tabel 2.6 staat een overzicht van activiteiten die scholen op het gebied van zorg kunnen ontplooiën. In vergelijking met 2000 worden op meer scholen leerlingbesprekingen met externe deskundigen gevoerd en gebeurt het signaleren en diagnosticeren van leerproblemen structureler. Dit geldt voor alle VMBO-scholen, met en zonder beroepsgerichte leerwegen. Daarnaast valt op dat scholen met alleen een theoretische leerweg veel meer

dan vorig jaar planmatig werken aan het identificeren van risicoleerlingen en het inzetten van gerichte hulp van buiten de school.

**Tabel 2.6 Structurele zorg aan zorgleerlingen (directie vmbo, %)\*/\*\***

|                                                                        | VMBO<br>beroepsg. | VMBO<br>theoretisch | Totaal    |
|------------------------------------------------------------------------|-------------------|---------------------|-----------|
| Leerlingbesprekingen in team                                           | 99% (97%)         | 98% (95%)           | 99% (96%) |
| Leerlingbesprekingen met interne deskundigen                           | 93% (96%)         | 81% (74%)           | 89% (90%) |
| Leerlingbesprekingen met externe deskundigen                           | 77% (70%)         | 66% (54%)           | 74% (65%) |
| Planmatig werken aan benoemen wie tot risicoleerlingen hoort           | 78% (76%)         | 71% (58%)           | 76% (71%) |
| Planmatig werken aan signalering en problemen opsporen                 | 93% (78%)         | 85% (76%)           | 90% (78%) |
| Planmatig werken aan diagnosticering                                   | 81% (75%)         | 65% (53%)           | 76% (69%) |
| Planmatig werken met handelingsplannen                                 | 62% (56%)         | 32% (32%)           | 53% (49%) |
| Planmatig inzetten van hulp binnen de school (bijv. remedial teaching) | 93% (92%)         | 88% (71%)           | 91% (86%) |
| Planmatig inzetten van gerichte hulp buiten school                     | 69% (67%)         | 63% (46%)           | 67% (61%) |
| Voorbereiden docenten op planmatig werken aan zorg                     | 54% (50%)         | 36% (32%)           | 48% (45%) |
| Totaal (N)                                                             | 93 (99)           | 42 (38)             | 135 (137) |

\* Resultaten Veldscan 2000 tussen haakjes.

\*\* Percentages tellen op tot meer dan 100, er kon meer dan één antwoord gegeven worden.

Er is bekeken in hoeverre de zorg op VMBO-scholen met een afdeling LWOO of Pro verschilt van de zorg op andere VMBO-scholen. Het blijkt dat de structurele zorg niet veel verschilt. Op twee aspecten scoren de scholen met LWOO of een afdeling Pro iets hoger; de diagnosticering en het gebruik van handelingsplannen.

Dit jaar is ook gevraagd of er structureel gebruik wordt gemaakt van een leerlingvolgsysteem voor verschillende aspecten in de zorg. Tabel 2.7 toont onder andere dat het leerlingvolgsysteem voor een groot deel van de scholen gebruikt wordt voor het in kaart brengen van de IDU-gegevens (instroom, doorstroom en uitstroom).

**Tabel 2.7 Structureel gebruik leerlingvolgsysteem (directie vmbo, %)\*\***

|                                                                           | VMBO<br>beroepsg. | VMBO<br>theoretisch | Totaal |
|---------------------------------------------------------------------------|-------------------|---------------------|--------|
| Het volgen van leerprestaties                                             | 64%               | 79%                 | 68%    |
| Het volgen van de sociaal-emotionele ontwikkeling                         | 59%               | 40%                 | 53%    |
| Het in kaart brengen van instroom, doorstroom en uitstroom (IDU-gegevens) | 85%               | 71%                 | 80%    |
| Registratie van de extra begeleiding die leerlingen krijgen               | 66%               | 56%                 | 63%    |
| Totaal (N)                                                                | 93                | 42                  | 135    |

\*\* Percentages tellen op tot meer dan 100, er kon meer dan één antwoord gegeven worden.

Zorgleerlingen binnen het VMBO worden vaak opgevangen in aparte klassen; in de eerste twee leerjaren vaker (85%) dan in leerjaar 3 en 4 (54%). Ruim de helft van de scholen (53%) neemt zorgleerlingen op in de reguliere klassensituatie.

In de veldscan van vorig jaar konden de respondenten maar een antwoord kiezen. Dit jaar was er de mogelijkheid een combinatie van antwoorden te geven. Hierdoor zijn de resultaten van beide jaren moeilijk vergelijkbaar en niet opgenomen in onderstaande tabel (tabel 2.8 ).

**Tabel 2.8 Wijze waarop de zorg is geregeld voor Lwoo-leerlingen die daar behoefte aan hebben (directie, %) \*\***

|                                                        | VMBO<br>beroepsg. |
|--------------------------------------------------------|-------------------|
| Er zijn op school aparte groepen (in leerjaar 1 en 2)  | 85%               |
| Er zijn op school aparte groepen (in leerjaar 3 en 4)# | 54%               |
| Er wordt gewerkt met een systeem voor basiszorg #      | 29%               |
| Er is op school tijdelijke opvang in aparte groepen    | 32%               |
| Opname in de reguliere klassensituatie (hulp op maat)  | 53%               |
| Plaatsing op een bovenschoolse voorziening of OPCD     | 24%               |
| Weet niet                                              | 12%               |
| <b>Totaal (N)</b>                                      | <b>57</b>         |

# In veldscan van 2000 niet gevraagd

\*\* Percentages tellen op tot meer dan 100, er kon meer dan één antwoord gegeven worden.

Vorig jaar gaf 7 procent van de scholen aan de leerlingen op te nemen in de reguliere klassensituatie. Ondanks de moeilijk vergelijkbare cijfers, is het toch opmerkelijk dat dit jaar 53% van de scholen aangeeft op deze wijze de leerlingen op te vangen.

De meeste scholen voorzien de komende jaren geen veranderingen op dit terrein. Bij de overige scholen, die de zorg voor Lwoo-leerlingen in de toekomst anders willen regelen, is niet een eenduidige trend of voorkeur te ontdekken.

### **Zorg op SVO-MLK en praktijkonderwijs**

Aan de SVO- MLK scholen en scholen voor praktijkonderwijs is een aantal vragen gesteld over de aanpassingen in het onderwijs en zorgsysteem als gevolg van de veranderingen in het VMBO. Door MLK en praktijkonderwijs wordt in meerderheid gewerkt aan verscheidene aspecten van het praktijkonderwijs, zoals toeleiding naar de arbeidsmarkt, systematisering van de stage en een aangepaste basisvorming. In tabel 2.9 staat een overzicht.

**Tabel 2.9 Aspecten van praktijkonderwijs waaraan structureel gewerkt is of wordt door SVO-MLK en praktijkonderwijs (directie, %)\***

|                                                                       | PRO/MLK |
|-----------------------------------------------------------------------|---------|
| Aangepaste basisvorming                                               | 62%     |
| Systematisering van de stage                                          | 91%     |
| Een betere structurering van de toegang tot de arbeidsmarkt           | 92%     |
| Nazorg voor leerlingen                                                | 69%     |
| Nazorg in termen van systematische communicatie met het bedrijfsleven | 55%     |
| Activiteiten gericht op het behoud van de arbeidsplaats               | 71%     |
| Totaal (N)                                                            | 40      |

\* Meerdere antwoorden mogelijk; de som van de percentages is groter dan 100.

De resultaten van de veldscan van 2000 zijn niet meer te vergelijken met die van 2001, omdat de antwoordcategorieën zijn aangepast aan de statusrapportage. Alleen de antwoordcategorie ‘aangepaste basisvorming’ is in beide jaren geboden. Ook vorig jaar scoorde deze categorie rond de 63 procent.

Op de vraag of de school bij de inhoudelijke ontwikkeling van het praktijkonderwijs problemen ondervindt, antwoordde de helft bevestigend. De ondervonden problemen die de directeuren noemen hebben vooral te maken met het gebrek aan goed lesmateriaal (55%). De directeuren geven aan dat de uitgevers te weinig inspelen op de doelgroep en op dit moment wordt er ‘geknipt en geplakt’ om passend materiaal te maken.

Op de meeste scholen voor SVO-LOM, SVO-MLK en praktijkonderwijs worden de voorbereidingen getroffen binnen werkgroepen en ontwikkelgroepen (70%) en tijdens studiedagen voor het hele team (74%). Zoals te zien is in tabel 2.10, lagen deze percentages vorig jaar iets lager. Bovendien worden op de helft van de scholen taken verdeeld binnen de afdelingen en treffen docenten individueel voorbereidingen.

**Tabel 2.10 Organisatie van de voorbereidingen voor de nieuwe zorgstructuur, docenten SVO-LOM en SVO-MLK/praktijkonderwijs (%; N=125)\* /\*\***

|                                         | PRO/MLK | LOM | PRO en SVO<br>totaal |
|-----------------------------------------|---------|-----|----------------------|
| Taken worden verdeeld binnen afdelingen | 49%     | 48% | 48% (48%)            |
| Werkgroepen/ontwikkelgroepen            | 75%     | 65% | 70% (66%)            |
| Studiedagen voor het hele team          | 85%     | 64% | 74% (61%)            |
| Individueel                             | 48%     | 49% | 46% (40%)            |
| Anders                                  | 14%     | 10% | 11% (11%)            |

\* Resultaten Veldscan 2000 tussen haakjes.

\*\* Meerdere antwoorden mogelijk; de som van de percentages is groter dan 100.

Aan de docenten van SVO-LOM, SVO-MLK en praktijkonderwijs is ook gevraagd welke voorbereidingen door hen worden en werden uitgevoerd en welke voorbereidingen gepland staan voor het volgende schooljaar. Docenten hebben dit schooljaar vooral gewerkt

aan de ontwikkeling van het lesprogramma (63%) en aan de keuze van methoden (58%). Vorig schooljaar lagen deze percentages rond de 20 procent.

Net als vorig jaar is door ongeveer de helft van de docenten gewerkt aan de pedagogisch-didactische ontwikkeling en de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Bij de meeste onderwerpen verwacht ongeveer de helft van de docenten dat de vernieuwingen het volgende en daaropvolgende schooljaar door zullen gaan. Praktische voorbereidingen, zoals het vernieuwen van de inventaris en het inrichten van lokalen, hebben het meeste tijd nodig. De onderstaande tabel geeft een overzicht.

**Tabel 2.11 Voorbereidingen in het huidige en komende schooljaar, docenten SVO-LOM en SVO-MLK/praktijkonderwijs (%; N= 175)\***

|                                                                        | Vorig<br>schooljaar<br>(99/00) | Dit<br>schooljaar<br>(00/01) | Volgend (Nog) niet<br>schooljaar bekend<br>(01/02) |     |
|------------------------------------------------------------------------|--------------------------------|------------------------------|----------------------------------------------------|-----|
| <b><i>Inhoudelijk</i></b>                                              |                                |                              |                                                    |     |
| Ontwikkelen (onderdelen van) het lesprogramma                          | 31%                            | 63%                          | 41%                                                | 19% |
| Methoden kiezen, aanpassen of ontwikkelen                              | 33%                            | 58%                          | 42%                                                | 18% |
| <b><i>Pedagogisch didactisch</i></b>                                   |                                |                              |                                                    |     |
| Sociaal-emotionele begeleiding                                         | 53%                            | 47%                          | 35%                                                | 16% |
| Sociale vaardigheidstraining                                           | 50%                            | 49%                          | 33%                                                | 13% |
| Remedial teaching                                                      | 35%                            | 28%                          | 20%                                                | 25% |
| <b><i>Aansluiting arbeidsmarkt</i></b>                                 |                                |                              |                                                    |     |
| Praktijkleren                                                          | 39%                            | 45%                          | 35%                                                | 21% |
| Stages regelen/stagebegeleiding                                        | 56%                            | 46%                          | 37%                                                | 17% |
| Toeleiding naar de arbeidsmarkt                                        | 50%                            | 47%                          | 37%                                                | 19% |
| <b><i>Praktische voorbereidingen</i></b>                               |                                |                              |                                                    |     |
| Inrichten van lokalen/gemeenschappelijke ruimten                       | 25%                            | 36%                          | 33%                                                | 33% |
| Inventaris vernieuwen/aanpassen                                        | 23%                            | 41%                          | 34%                                                | 36% |
| Afstemming met docenten van andere scholen in het samenwerkingsverband | 22%                            | 34%                          | 35%                                                | 32% |

\* Percentages tellen op tot meer dan 100, er kon meer dan één antwoord gegeven worden.  
(Zie bijlage 2, tabel B.1, voor een uitsplitsing naar SVO-LOM en SVO-MLK/praktijkonderwijs)

### ***Afstemming met de gemeente***

Naast het samenwerkingsverband heeft ook de gemeente verantwoordelijkheid voor zorgleerlingen, bijvoorbeeld in het kader van het GOA-beleid, handhaving van de leerplicht en terugdringing van voortijdig schoolverlaten. De scholen is daarom gevraagd of zij structureel overleg voeren met de gemeente en of er afspraken gemaakt zijn.

Net als vorig jaar voeren de meeste scholen hierover structureel overleg met de gemeente (zie tabel 2.12). Dit geldt voor alle schooltypen in ongeveer gelijke mate.

**Tabel 2.12 Soort overleg over samenwerking tussen gemeente en school (directie, %) \***

|                        | PRO/MLK | LOM | PRO en SVO<br>totaal | VMBO<br>beroepsg. | VMBO<br>theoretisch | Totaal    |
|------------------------|---------|-----|----------------------|-------------------|---------------------|-----------|
| Structureel overleg    | 58%     | 62% | 59% (75%)            | 51% (62%)         | 59% (61%)           | 55% (67%) |
| Ad hoc overleg         | 38%     | 39% | 38% (18%)            | 34% (30%)         | 23% (33%)           | 33% (26%) |
| Nog geen overleg       | 2%      | -   | - ( 2%)              | 4% ( 5%)          | 3% ( -)             | 3% ( 3%)  |
| Niet duidelijk, anders | 2%      | -   | 2% ( 5%)             | 11% ( 3%)         | 15% ( 6%)           | 9% ( 4%)  |
| Totaal (N)             | 40      | 26  | 66 (87)              | 93 (99)           | 39 (38)             | 198 (224) |

\* Resultaten Veldscan 2000 tussen haakjes.

Een kwart van de scholen heeft afspraken vastgelegd in een samenhangend plan. Dit geldt voor alle schooltypen in ongeveer gelijke mate.

**Tabel 2.13 Vastgelegde afspraken tussen gemeente en school (directie, %) \***

|                                         | PRO/MLK | LOM | PRO en SVO<br>totaal | VMBO<br>beroepsg. | VMBO<br>theoretisch | Totaal    |
|-----------------------------------------|---------|-----|----------------------|-------------------|---------------------|-----------|
| Er zijn afspraken op onderdelen         | 32%     | 48% | 38% (43%)            | 51% (41%)         | 47% (51%)           | 46% (43%) |
| Er is een samenhangend plan vastgesteld | 29%     | 20% | 25% (33%)            | 25% (25%)         | 29% (24%)           | 26% (28%) |
| Er zijn (nog) geen afspraken vastgelegd | 34%     | 32% | 33% (20%)            | 25% (24%)         | 21% (19%)           | 27% (22%) |
| Weet niet/niet duidelijk                | 5%      | -   | 5% ( 5%)             | - (10%)           | 3% ( 5%)            | 2% ( 7%)  |
| Totaal (N)                              | 38      | 25  | 63 (87)              | 85 (99)           | 38 (38)             | 186 (224) |

\* Resultaten Veldscan 2000 tussen haakjes.

Afstemming vindt vooral plaats op de terreinen leerplicht, voortijdig schoolverlaten en huisvesting (zie tabel 2.14). Op het gebied van praktijkonderwijs geeft 44 procent aan af te stemmen met het gemeentelijk beleid. Dit onderdeel hebben we uitgesplitst naar schooltype, waarna bleek dat het gaat om 76 procent van de SVO-MLK/PRO scholen, 29 procent van de SVO-LOM scholen en 36 procent van de scholen met een beroepsgerichte of theoretische leerweg.

**Tabel 2.14 Afstemming tussen school en gemeentelijk beleid (directie, %, N=191)**

|                           | Dit<br>schooljaar<br>(00/01) | Volgend<br>schooljaar<br>(01/02) | Schooljaar<br>daarna | Voorlopig<br>nog niet | Totaal |
|---------------------------|------------------------------|----------------------------------|----------------------|-----------------------|--------|
| Achterstanden en NT2      | 51%                          | 9%                               | -                    | 40%                   | 100%   |
| Leerplicht                | 96%                          | 2%                               | -                    | 2%                    | 100%   |
| Voortijdig schoolverlaten | 90%                          | 1%                               | 1%                   | 8%                    | 100%   |
| Huisvesting               | 80%                          | 4%                               | 1%                   | 15%                   | 100%   |
| Schoolbegeleiding         | 55%                          | 1%                               | 1%                   | 43%                   | 100%   |
| Praktijkonderwijs         | 44%                          | 3%                               | 1%                   | 52%                   | 100%   |
| Taalbeleid                | 41%                          | 4%                               | 1%                   | 54%                   | 100%   |
| Toeleiding naar werk, ww  | 41%                          | 3%                               | 1%                   | 56%                   | 100%   |
| Op andere gebieden        | 86%                          | 8%                               | 3%                   | 4%                    | 100%   |

### ***Afstemming met andere instanties***

In het kader van de zorgstructuur zijn ook structurele afspraken met andere instanties dan de gemeente relevant. (zie tabel 2.15).

Een ruime meerderheid van alle scholen geeft aan vorig of dit schooljaar afspraken te hebben gemaakt met andere instellingen.

**Tabel 2.15 Afspraken tussen school en andere instellingen (directie, %, N=202)**

|                                           | Vorig<br>schooljaar<br>(99/00) | Dit<br>schooljaar<br>(00/01) | Volgend<br>schooljaar<br>(01/02) | Voorlopig<br>nog niet | Totaal |
|-------------------------------------------|--------------------------------|------------------------------|----------------------------------|-----------------------|--------|
| <i>Afspraken met basisscholen over</i>    |                                |                              |                                  |                       |        |
| - informatie/voorlichting                 | 71%                            | 12%                          | 3%                               | 15%                   | 100%   |
| - iets anders                             | 81%                            | 18%                          | 1%                               |                       | 100%   |
| <i>Afspraken met Buro jeugdzorg over:</i> |                                |                              |                                  |                       |        |
| - verwijzing en opvang                    | 52%                            | 18%                          | 8%                               | 22%                   | 100%   |
| - iets anders                             | 72%                            | 24%                          | 4%                               |                       | 100%   |
| <i>Afspraken met ROC's over:</i>          |                                |                              |                                  |                       |        |
| - informatie/voorlichting                 | 33%                            | 15%                          | 9%                               | 43%                   | 100%   |
| - iets anders                             | 54%                            | 32%                          | 11%                              | 3%                    | 100%   |
| <i>Afspraken met bedrijfsleven over</i>   |                                |                              |                                  |                       |        |
| - stages                                  | 45%                            | 9%                           | 5%                               | 42%                   | 100%   |
| - aansluiting op de arbeidsmarkt          | 22%                            | 6%                           | 12%                              | 60%                   | 100%   |
| - iets anders                             | 75%                            | 19%                          | 6%                               |                       | 100%   |

Een groot percentage directeuren meldde afspraken te maken over andere zaken. Met de basisscholen worden bijvoorbeeld veel afspraken gemaakt over de instroom, toelating en het onderwijskundig rapport. Met Buro Jeugdzorg maken de scholen afspraken op het gebied van school-maatschappelijk werk in het algemeen, maar ook met betrekking tot begeleiding van individuele leerlingen met problemen. Afspraken met ROC's gaan verder voornamelijk over het bevorderen van de doorstroom en aansluiting. De scholen maken afspraken met het bedrijfsleven over arbeidsvoorbereiding, begeleiding en de invulling van praktijkonderwijs. Daarnaast worden afspraken gemaakt over het ter beschikking stellen van materialen en over sponsoring.

Wat betreft de afstemming met gemeente en andere instanties is er een lichte vooruitgang ten opzichte van het vorige schooljaar. Destijds meldden iets minder respondenten dat er afspraken waren gemaakt.

## 2.3 Bevorderende/belemmerende factoren en tijdsplanning

De directie kon in een open vraag aangeven wat zij de voornaamste bevorderende factoren vinden met betrekking tot de invoering van de zorgstructuur. De meest genoemde bevorderende factor is, net als vorig jaar, de goede samenwerking in het samenwerkingsverband (15%). Dit wordt vooral genoemd door het SVO-LOM (één op de drie scholen). Ook het enthousiasme binnen het team wordt meermalen genoemd (vooral door PRO/MLK en VMBO), evenals de uitwisseling van ervaringen met andere scholen (vooral door LOM en VMBO). Dit derde punt speelde ten tijde van de vorige veldscan nog geen grote rol.

**Tabel 2.16 Bevorderende factoren met betrekking tot de invoering van de zorgstructuur (directie, %)**

|                                                             | PRO/MLK | LOM | VMBO | Totaal     |
|-------------------------------------------------------------|---------|-----|------|------------|
| Goede samenwerking in het samenwerkingsverband              | 17%     | 33% | 11%  | 15% (20%)  |
| Enthousiasme van het team                                   | 17%     | 7%  | 11%  | 11% ( 6%)  |
| Uitwisseling van ervaringen met andere scholen              | -       | 11% | 13%  | 11% ( 2%)  |
| Aandacht voor zorgleerlingen/professionalisering zorg       | 10%     | 7%  | 10%  | 10% (20%)  |
| Betere zorg en onderwijs kunnen bieden                      | -       | 7%  | 8%   | 7% ( -)    |
| Erkenning van het svo binnen het reguliere vo               | 3%      | -   | 8%   | 6% ( 2%)   |
| Aandacht van de overheid voor het vmbo/vernieuwingsgedachte | 3%      | -   | 4%   | 4% ( 4%)   |
| Praktijkonderwijs                                           | 7%      | 4%  | 4%   | 4% ( -)    |
| Goed team/leiding, goede communicatie                       | 7%      | -   | -    | 1% ( 3%)   |
| Duidelijkheid over toelating                                | 3%      | -   | 1%   | 1% ( 2%)   |
| Goed leerlingvolgsysteem                                    | -       | 4%  | -    | - ( 2%)    |
| Goede contacten met de arbeidsmarkt                         | 3%      | -   | 1%   | 1% ( 4%)   |
| Afstemming via zorgplan                                     | 3%      | 7%  | -    | - ( 3%)    |
| Overig                                                      | 10%     | 26% | 10%  | 12% (12%)  |
| Geen pluspunten                                             | 17%     | 7%  | 15%  | 14% (31%)  |
| Totaal (N)                                                  | 30      | 27  | 145  | 202 ( 224) |

De beschikbare tijd is voor de directeuren de grootste belemmering bij het vernieuwen van de zorgstructuur. Met name de directies van het SVO-LOM noemen dit de grootste belemmering (ongeveer een kwart). Directeuren maken zich daarnaast zorgen over de financiering (met name van LOM en VMBO), de deskundigheid van het personeel en het tekort aan personeel (vooral MLK/PRO).

**Tabel 2.17 Belemmerende factoren met betrekking tot de invoering van de zorgstructuur (directie,%)**

|                                                          | PRO/MLK | LOM | VMBO | Totaal    |
|----------------------------------------------------------|---------|-----|------|-----------|
| Beschikbare tijd                                         | 10%     | 26% | 15%  | 16% ( 9%) |
| Financiering                                             | -       | 19% | 16%  | 14% (25%) |
| Formatie problemen/docententekort                        | 17%     | 4%  | 8%   | 9% (11%)  |
| Deskundigheid docenten/schoolleiding                     | 7%      | 7%  | 8%   | 8% (13%)  |
| Onduidelijkheid over de veranderingen                    |         | 11% | 8%   | 7% ( 6%)  |
| Positie zwakke leerlingen                                |         |     | 7%   | 5% (10%)  |
| Ruimte/locatie                                           | 13%     | 12% | 1%   | 5% ( 4%)  |
| Functioneren samenwerkingsverband                        | 10%     | 12% | 2%   | 5% ( 5%)  |
| Wet en regelgeving/landelijke criteria voor verwijzing   | 10%     | 4%  | 3%   | 4% ( 6%)  |
| Positie eigen school/fusieproblemen                      |         | 11% | 4%   | 4% ( 5%)  |
| Niet alle leerwegen kunnen bieden (te weinig leerlingen) |         | -   | 4%   | 3% ( -)   |
| Administratie/bureaucratie                               | 3%      | 4%  | 1%   | 2% ( 4%)  |
| Relatie met (zorg)instellingen                           | -       | 4%  | 9%   | 7% ( 3%)  |
| Overig                                                   | 27%     | 19% | 9%   | 13% ( 8%) |
| Geen belemmeringen                                       | 23%     | -   | 15%  | 14% (21%) |
| Totaal (N)                                               | 30      | 27  | 145  | 202 (224) |

### **Docenten**

Ook aan de docenten van VMBO-scholen van SVO-LOM en SVO-MLK/praktijkonderwijs is gevraagd wat zij de belangrijkste bevorderende en belemmerende factoren vinden voor de invoering van de nieuwe zorgstructuur. Dit konden zij aangeven door het toekennen van een 1, 2 of 3 aan de drie belangrijkste bevorderende factoren of sterke kanten uit een lijst verschillende onderwerpen.

Tabel 2.18 toont het percentage toegekende 1-en (belangrijkste factoren) per onderwerp. Hieruit blijkt dat ook door de docenten het enthousiasme van het team een bevorderende factor wordt genoemd, naast de goede voorbereiding en de aandacht voor zorgleerlingen.

**Tabel 2.18 Bevorderende factoren met betrekking tot de invoering van de zorgstructuur (docenten SVO-LOM EN MLK/PRO en VMBO, %)**

|                                      | SVO-LOM en MLK/PRO<br>(N=175) |                      | VMBO<br>(N=372)      |                      |
|--------------------------------------|-------------------------------|----------------------|----------------------|----------------------|
|                                      | Belangrijkste factor          | Belangrijkste factor | Belangrijkste factor | Belangrijkste factor |
|                                      | 2001                          | 2000                 | 2001                 | 2000                 |
| Veel aandacht voor zorgleerlingen    | 8%                            | 15%                  | 9%                   | 12%                  |
| Enthousiasme van de docenten         | 14%                           | 12%                  | 10%                  | 7%                   |
| Kwaliteit van de docenten            | 7%                            | 4%                   | 5%                   | 6%                   |
| Goed leerlingvolgsysteem             | 5%                            | 6%                   | 3%                   | 3%                   |
| Goede contacten met bedrijfsleven    | 3%                            | 5%                   | 1%                   | 1%                   |
| Goede contacten met vervolgonderwijs | 1%                            | 1%                   | 1%                   | 1%                   |
| Goede communicatie binnen de school  | 1%                            | 2%                   | 2%                   | 2%                   |
| Kwaliteit van de schoolleiding       | 2%                            | 2%                   | 3%                   | 1%                   |
| Goede voorbereiding                  | 9%                            | 2%                   | 10%                  | 5%                   |

(Zie 2, tabel B.2, voor een uitsplitsing naar SVO-LOM en SVO-MLK/praktijkonderwijs)

Net als voor de directeuren is tijd voor docenten, vooral van SVO-LOM en Pro/MLK-scholen, een belangrijk punt van zorg. Vorig jaar werd tijdgebrek minder vaak als belemmering genoemd.

**Tabel 2.19 Belemmerende factoren met betrekking tot de invoering van de zorgstructuur (docenten SVO-LOM en Pro/MLK en VMBO, %)**

|                                           | SVO-LOM en Pro/MLK<br>(N=175) |                              | VMBO<br>(N=372)              |                              |
|-------------------------------------------|-------------------------------|------------------------------|------------------------------|------------------------------|
|                                           | Belangrijkste factor<br>2001  | Belangrijkste factor<br>2000 | Belangrijkste factor<br>2001 | Belangrijkste factor<br>2000 |
| <b>Voorbereiding van de invoering</b>     |                               |                              |                              |                              |
| Beschikbare tijd                          | 31%                           | 24%                          | 19%                          | 18%                          |
| Financiering                              | 15%                           | 10%                          | 6%                           | 4%                           |
| Eigen deskundigheid                       | 1%                            | 1%                           | 4%                           | 3%                           |
| Deskundigheid van de docenten             | 2%                            | 2%                           | 2%                           | 2%                           |
| Deskundigheid schoolleiding               | 1%                            | 1%                           | 1%                           | 1%                           |
| Functioneren van het samenwerkingsverband | 2%                            | 2%                           | 1%                           | 1%                           |
| Landelijke criteria voor verwijzing       | 2%                            | 8%                           | 4%                           | 4%                           |
| <b>Gevolgen van de invoering</b>          |                               |                              |                              |                              |
| Positie eigen school                      | 4%                            | 7%                           | 1%                           | 2%                           |
| Mogelijkheden voor zorg op maat           | 2%                            | -                            | 3%                           | 3%                           |
| Aandacht voor de individuele leerling     | 1%                            | 2%                           | 3%                           | 2%                           |

(Zie bijlage 2, tabel B.3, voor een uitsplitsing naar SVO-LOM en SVO-MLK/praktijkonderwijs)

### **Tijdsplanning invoering zorgstructuur**

Ten slotte is de directie gevraagd of de voorbereidingen voor de zorgstructuur afgerond zullen zijn voor augustus 2002. Het gaat hierbij om de wettelijke vereisten: de omzetting van het SVO en opstellen van het zorgplan.

Ondanks de genoemde belemmeringen verwacht een zeer grote meerderheid van de directeuren (88%) dat de noodzakelijke voorbereidingen voor de zorgstructuur op tijd zullen zijn afgerond, dat wil zeggen vóór augustus 2002. 64 procent weet zelfs zeker dat dit lukt. Deze mening wordt gedeeld door directeuren van alle schooltypen: VMBO, SVO-LOM, MLK en Pro. Het aantal scholen dat verwacht op tijd klaar te zijn is toegenomen ten opzichte van 2000 (zie tabel 2.20).

**Tabel 2.20 Verwachting dat de school op tijd klaar is met de voorbereidingen voor de zorg-structuur (directie, %)**

|                              | PRO/MLK | LOM | PRO en SVO<br>totaal | VMBO<br>beroepsg. | VMBO<br>theoretisch | Totaal    |
|------------------------------|---------|-----|----------------------|-------------------|---------------------|-----------|
| Zeker op tijd klaar          | 59%     | 68% | 64% (54%)            | 59% (64%)         | 76% (58%)           | 64% (59%) |
| Waarschijnlijk op tijd klaar | 26%     | 20% | 22% (30%)            | 26% (19%)         | 22% (32%)           | 24% (25%) |
| Waarschijnlijk niet          | 8%      | 4%  | 6% ( 8%)             | 11% (10%)         | - ( 3%)             | 7% ( 8%)  |
| Zeker niet                   | 8%      | 8%  | 8% ( 5%)             | 3% ( 1%)          | 2% ( 3%)            | 5% ( 3%)  |
| Weet niet                    | -       | -   | - ( 3%)              | - ( 6%)           | - ( 5%)             | 4% ( 5%)  |
| Totaal (N)                   | 39      | 25  | 64 (87)              | 91 (99)           | 41 (38)             | 195 (224) |

\* Resultaten Veldscan 2000 tussen haakjes.

De groep die aangaf waarschijnlijk of zeker niet op tijd klaar te zijn met de voorbereidingen, geeft aan dat dit voornamelijk te maken heeft met gebrek aan tijd, personeel en geld. Een enkeling noemt het uitblijven van regelgeving als reden tot vertraging.

De meeste docenten vinden dat de school voldoende tijd ter beschikking stelt voor vakinhoudelijke ontwikkeling en pedagogisch didactische ontwikkeling, zoals blijkt uit tabel 2.21. Wat meer tijd voor de praktische voorbereidingen zou volgens veel docenten welkom zijn. Over de gehele linie zijn docenten tevredener over de beschikbare tijd dan het vorige schooljaar.

**Tabel 2.21 Stelt de schoolleiding voldoende tijd beschikbaar om voorbereidingen te treffen, docenten SVO-LOM en SVO-MLK/praktijkonderwijs (%; 159)\***

|                                | Voldoende | Niet voldoende | Niet van toepassing<br>(op mij) | Totaal |
|--------------------------------|-----------|----------------|---------------------------------|--------|
| Vakinhoudelijke ontwikkeling   | 60% (46%) | 24% (39%)      | 16% (15%)                       | 100%   |
| Pedagogisch/did. ontwikkeling  | 64% (50%) | 20% (36%)      | 16% (14%)                       | 100%   |
| Aansluiting op de arbeidsmarkt | 48% (37%) | 11% (17%)      | 41% (46%)                       | 100%   |
| Praktische voorbereidingen     | 37% (28%) | 27% (36%)      | 36% (36%)                       | 100%   |

\* Resultaten Veldscan 2000 tussen haakjes.

(Zie bijlage 2, tabel B.4a en b, voor een uitsplitsing naar SVO-LOM en SVO-MLK/praktijkonderwijs)

### 3 INVOERING LEERWEGEN

Het schooljaar 2000/2001 was het laatste voorbereidingsjaar vóór het eerste cohort leerlingen instroomt in de vier leerwegen. De meeste scholen zijn volop bezig geweest met de voorbereidingen, met name de inhoudelijke aspecten. Nu het einde van het schooljaar in zicht is, vindt de directie van de overgrote meerderheid van de scholen dat de school klaar is om in augustus te beginnen met het onderwijs in de leerwegen.

In dit hoofdstuk presenteren we de resultaten met betrekking tot de invoering van de leerwegen. We baseren ons zowel op de informatie die ingewonnen is bij de directie als bij de docenten van VMBO-scholen.

#### 3.1 Infrastructuur leerwegen

In de eerste plaats zijn aan de directie en de docenten vragen gesteld die betrekking hebben op de infrastructuur voor de leerwegen. Het gaat daarbij om de keuzes die scholen maken over hun aanbod en de manier waarop zij dat organiseren. Dit betreft de scholen die de beroepsgerichte leerwegen aanbieden. Als alleen de theoretische leerweg wordt aangeboden, hoeven immers geen beslissingen genomen te worden over zaken als intra-sectorale programma's en clustering.

##### *Locatie*

De directie is gevraagd of zij de gemengde en beroepsgerichte leerwegen in het schooljaar 2001/2002 op dezelfde locaties zullen aanbieden als de theoretische leerweg.

De helft van deze scholen (53%) zal het VMBO ongedeeld aanbieden, dat wil zeggen met beroepsgerichte leerwegen en theoretische leerweg op één en dezelfde locatie. Dit percentage is hetzelfde als verwacht kon worden op grond van de veldscan van 2000.

**Tabel 3.1 Gemengde en beroepsgerichte leerwegen op zelfde locatie als theoretische leerwegen (directie, %)\***

|                                | VMBO beroepsgericht |
|--------------------------------|---------------------|
| Ja, op dezelfde locatie        | 53% (51%)           |
| Nee, op verschillende locaties | 42% (38%)           |
| Anders, combinatie             | 4% ( 6%)            |
| Nog niet besloten              | 1% ( 5%)            |
| Totaal (N)                     | 91 (89)             |

\* Resultaten Veldscan 2000 tussen haakjes.

### ***Intrasectorale programma's***

Vorig jaar is aan de directie gevraagd of er plannen waren om intrasectorale programma's aan te bieden. Op 62 procent van de scholen was men dit van plan en op 1 procent was het nog niet duidelijk.

Dit jaar vroegen wij de directieleden of voor welke programma's aanvragen zijn ingediend. Bijna 43 procent van de scholen heeft twee of meer programma's aangevraagd. Zo'n 12 procent heeft vier of vijf programma's aangevraagd. Tabel 3.2 toont welke programma's er zijn aangevraagd.

**Tabel 3.2 Welke intrasectorale programma's zijn aangevraagd (%; N=55)**

|                         | VMBO beroepsgericht |
|-------------------------|---------------------|
| Handel en administratie | 65%                 |
| Zorg en welzijn-breed   | 57%                 |
| Metalektro              | 32%                 |
| Bouw-breed              | 48%                 |
| Consumptief-breed       | 22%                 |
| Instalektro             | 12%                 |
| Landbouw-breed          | 8%                  |

Van de aangevraagde programma's is inmiddels 92 procent toegekend. Van de scholen die een aanvraag hebben ingediend zal 89 procent de programma's ook daadwerkelijk per 1 september aanbieden. De scholen die de programma's niet zullen aanbieden gaven onder andere als reden dat de school er nog niet klaar voor is en of dat er uitstel is aangevraagd.

### ***Clustering***

De VMBO-scholen met verschillende leerwegen kunnen *clusteren*, dat wil zeggen het samenvoegen van leerlingen van twee of meer leerwegen voor bepaalde vakken. Op vier van de vijf scholen met alle leerwegen (82 procent) zal er geclusterd worden. Het percentage scholen waar men wil clusteren is iets toegenomen ten opzichte van het vorige schooljaar; toen was 70 procent van de scholen van plan te gaan clusteren.

**Tabel 3.3 Plannen om leerlingen te clusteren (directie, %)\***

|                    | VMBO beroepsgericht |
|--------------------|---------------------|
| Ja                 | 82% (70%)           |
| Nee                | 10% (16%)           |
| Nog niet duidelijk | 8% (14%)            |
| Totaal (N)         | 94 (98)             |

\* Resultaten Veldscan 2000 tussen haakjes.

Er kan op verschillende manieren tussen de leerwegen geclusterd worden. Tabel 3.4 geeft de wijze weer waarop de scholen van plan zijn te clusteren. We onderscheiden het clusteren in het beroepsgerichte deel van het programma en het algemeen vormende deel.

Voor het beroepsgerichte deel van het programma wordt vooral geclusterd tussen basis- en kaderberoepsgerichte leerweg; voor het AVO-deel tussen de gemengde en theoretische leerweg. De helft van de scholen die clusteren doet dit voor alle programma's, de andere helft voor een deel van de programma's.

**Tabel 3.4 Op welke manier wordt er geclusterd (directie, %)\*\***

|                                                       | Beroepsgerichte deel<br>van het programma | AVO-deel |
|-------------------------------------------------------|-------------------------------------------|----------|
| Tussen basis- en kaderberoepsgericht                  | 71%.                                      | 21%      |
| Tussen kaderberoepsgericht, gemengd en<br>theoretisch | 15%                                       | 17%      |
| Tussen gemengd en theoretisch                         | 19%                                       | 38%      |
| Tussen kaderberoepsgericht en gemengd                 | 4%                                        | 17%      |
| Tussen alle leerwegen                                 | 10%                                       | 14%      |
| Anders                                                | -                                         | 10%      |
| Totaal (N)                                            | 66                                        | 68       |

\*\* Percentages tellen op tot meer dan 100, er kon meer dan één antwoord gegeven worden.

In de veldscan van vorig jaar is geen onderscheid gemaakt in een beroepsgericht en AVO-deel van het programma. Wanneer we de totalen vergelijken met vorig jaar is de manier van clusteren niet veel gewijzigd.

De helft van de scholen geeft aan voor alle programma's te clusteren (zie tabel 3.5).

**Tabel 3.5 Clustering van deel of alle programma's (directie, %)**

|                                           | VMBO beroepsgericht |
|-------------------------------------------|---------------------|
| Voor alle programma's                     | 48%                 |
| Voor een groot deel (gebeurt structureel) | 18%                 |
| Voor een klein deel (gebeurt incidenteel) | 24%                 |
| Nog niet bekend                           | 10%                 |
| Totaal (N)                                | 69                  |

### **Overstappen tussen leerwegen**

Als de leerlingen eenmaal zijn doorgestroomd naar een van de leerwegen, kan de school de mogelijkheid bieden de leerling in het derde jaar te laten 'switchen' naar een andere leerweg. Ruim 45 procent van de scholen biedt deze mogelijkheid (zie tabel 3.6). Op nog eens een kwart van de scholen bestaat deze mogelijkheid alleen voor bepaalde leerwegen. Het percentage scholen waar kan worden 'geswitcht' is niet toe- of afgenomen ten opzichte van de Veldscan van 2000.

**Tabel 3.6 Mogelijkheid om in het derde jaar naar een andere leerweg over te stappen (directie, %)**

|                                | VMBO beroepsgericht |
|--------------------------------|---------------------|
| Ja                             | 46% (45%)           |
| Alleen voor bepaalde leerwegen | 26% (20%)           |
| Nee                            | 28% (14%)           |
| Nog niet bekend, weet niet     | - (21%)             |
| Totaal (N)                     | 94 (99)             |

\* Resultaten Veldscan 2000 tussen haakjes.

## 3.2 Inhoudelijke voorbereiding op de invoering van leerwegen

### Organisatie voorbereidingen

De invoering van het VMBO wordt op vrijwel alle scholen aangestuurd door een stuurgroep. In het schooljaar 2000/2001 is de aanwezigheid van deze groepen toegenomen (zie tabel 3.7).

**Tabel 3.7 Aanwezigheid stuurgroep in 2000 en 2001\* (directie, %)**

|                                            | VMBO<br>beroepsgericht | VMBO<br>theoretisch | Totaal    |
|--------------------------------------------|------------------------|---------------------|-----------|
| Er is een stuurgroep                       | 97% (89%)              | 95% (73%)           | 96% (85%) |
| Er komt geen stuurgroep                    | 3% ( 6%)               | 5% ( 8%)            | 4% ( 7%)  |
| Er zal een stuurgroep worden geïnstalleerd | - ( 5%)                | - (19%)             | - ( 8%)   |
| Totaal (N)                                 | 93 (100)               | 32 (37)             | 132 (137) |

\* Resultaten Veldscan 2000 tussen haakjes.

In het schooljaar 2000/2001 is de betrokkenheid van docenten bij de voorbereidingen duidelijk toegenomen (zie tabel 3.8). Behalve de participatie in stuurgroepen werken docenten ook in werk- en ontwikkelgroepen, in teamverband tijdens studiedagen of binnen de vaksectie aan de voorbereiding. Op de meerderheid van de scholen worden zowel binnen de secties als binnen werkgroepen en ontwikkelgroepen voorbereidingen getroffen. De onderstaande tabel geeft een overzicht.

**Tabel 3.8 Organisatie van de voorbereidingen voor de invoering van de leerwegen, (docenten VMBO, %, N=262)\*/\*\***

|                                           | Totaal    |
|-------------------------------------------|-----------|
| Taken worden verdeeld binnen de vaksectie | 61% (53%) |
| Wergroepen/ontwikkelgroepen               | 69% (46%) |
| Studiedagen voor het hele team            | 73% (42%) |
| Individueel                               | 34% (25%) |
| Anders                                    | - (10%)   |

\* Resultaten Veldscan 2000 tussen haakjes.

\*\* Meerdere antwoorden mogelijk; de som van de percentages is groter dan 100.

Wij vroegen de directieleden of de school over een samenhangend invoeringsplan leerwegen beschikt, waarin de voorbereidingen voor de invoering van de leerwegen zijn gepland (zoals bijvoorbeeld het Plan van Toetsing en afsluiting en lessentabellen). Tabel 3.9 toont het resultaat.

Een samenhangend invoeringsplan is er op bijna 80 procent van de scholen; vorig jaar was dat nog geen 30 procent. Ongetwijfeld heeft het project ‘scholen in VMBO’ hier een belangrijke bijdrage aan geleverd.

**Tabel 3.9 Stand van zaken rond samenhangend invoeringsplan (directie, %)\***

|                                                                                  | VMBO<br>beroepsgericht | VMBO<br>theoretisch | Totaal    |
|----------------------------------------------------------------------------------|------------------------|---------------------|-----------|
| Plan is vastgesteld/wordt uitgevoerd                                             | 81% (32%)              | 66% (18%)           | 77% (28%) |
| Plan is in voorbereiding                                                         | 15% (62%)              | 15% (62%)           | 15% (62%) |
| Er is nog niet over een invoeringsplan gesproken                                 | 3% ( 2%)               | 10% (13%)           | 5% ( 5%)  |
| Er komt geen samenhangend invoeringsplan<br>(voorbereidingen worden los gepland) | 1% ( 2%)               | 5% ( 5%)            | 2% ( 3%)  |
| Anders                                                                           | - ( 1%)                | 3% ( 3%)            | 1% ( 2%)  |
| Totaal (N)                                                                       | 93 (98)                | 39 (39)             | 132 (137) |

\* Resultaten Veldscan 2000 tussen haakjes.

In de volgende tabel (3.10) staat aangegeven op welke aspecten momenteel voorbereidingen worden getroffen per schooltype.

**Tabel 3.10 Thema's voorbereidingen invoering leerwegen 2001 (directie, %)**

|                                                                   | VMBO<br>beroepsgericht | VMBO<br>theoretisch | Totaal |
|-------------------------------------------------------------------|------------------------|---------------------|--------|
| Lessentabellen                                                    | 63%                    | 78%                 | 67%    |
| Nieuwe examenprogramma's                                          | 82%                    | 80%                 | 81%    |
| Plan van toetsing en afsluiting                                   | 97%                    | 93%                 | 96%    |
| Examendossier                                                     | 84%                    | 85%                 | 84%    |
| Examenreglement                                                   | 78%                    | 78%                 | 78%    |
| Determinatie                                                      | 70%                    | 41%                 | 62%    |
| Integratie theorie en praktijk                                    | 43%                    | 15%                 | 35%    |
| Inventaris, inrichting en huisvesting                             | 73%                    | 37%                 | 63%    |
| Leermiddelen aanpassen, voorbereiden keuze<br>nieuwe leermiddelen | 75%                    | 70%                 | 73%    |
| Anders                                                            | 21%                    | 12%                 | 18%    |
| Totaal (N)                                                        | 93                     | 37                  | 130    |

\* Meerdere antwoorden mogelijk; de som van de percentages is groter dan 100.

Tabel 3.11 beschrijft wanneer de directieleden de verschillende activiteiten rond de invoering van de leerwegen verwachten te hebben afgerond. Aangezien de voorbereidingen vorig jaar al in volle gang waren, is in het onderzoek van dit jaar de antwoordmogelijk-

heid ‘al afgerond’ toegevoegd. Dit jaar is ook het thema ‘Integratie van theorie en praktijk’ toegevoegd.

Op een zeer groot deel van de scholen zal aan het einde van het schooljaar 2000/2001 een aantal essentiële voorbereidingen zijn afgerond: nieuwe lessentabellen (100%), examenreglement (86%), plannen van toetsing en afsluiting (84%) en nieuwe examenprogramma’s (79%). Dit wijst erop dat het overgrote deel van de scholen aan de vereisten van de wet in technisch opzicht kan voldoen. Praktische voorbereidingen, zoals het aanpassen van inventaris, inrichting en huisvesting, vragen op veel scholen wat meer tijd. Ongeveer de helft van directeuren verwacht hier in ieder geval het volgende schooljaar nog mee bezig te zijn.

**Tabel 3.11 Afronding voorbereiding van aspecten invoering leerwegen in het huidige en komende schooljaar (directie, %, N=132)**

|                                          | Al afgerond | Dit schooljaar<br>2000/2001 | Volgend schooljaar<br>2001/2002 | Schooljaar daarna<br>2002/2003 | Totaal |
|------------------------------------------|-------------|-----------------------------|---------------------------------|--------------------------------|--------|
| <b><i>Inhoudelijk</i></b>                |             |                             |                                 |                                |        |
| Nieuwe lessentabellen                    | 83%         | 17%                         | -                               | -                              | 100%   |
| Nieuwe examenprogramma’s                 | 42%         | 37%                         | 18%                             | 3%                             | 100%   |
| Plan van toetsing en afsluiting          | 17%         | 67%                         | 14%                             | 2%                             | 100%   |
| Examendossier                            | 8%          | 56%                         | 33%                             | 2%                             | 100%   |
| Examenreglement                          | 36%         | 50%                         | 14%                             | -                              | 100%   |
| Determinatie en selectie                 | 47%         | 28%                         | 23%                             | 3%                             | 100%   |
| Integratie theorie en praktijk           | 9%          | 24%                         | 33%                             | 35%                            | 100%   |
| Leermiddelen kiezen/aanpassen            | 25%         | 48%                         | 21%                             | 7%                             | 100%   |
| <b><i>Praktische voorbereidingen</i></b> |             |                             |                                 |                                |        |
| Inventaris, inrichting en huisvesting    | 13%         | 38%                         | 34%                             | 14%                            | 100%   |

Ook aan docenten is gevraagd naar de voorbereidingen voor de invoering van de leerwegen. Hen is niet gevraagd naar de verwachting van afronding, maar naar de voorbereidingen die werden of worden getroffen met betrekking tot bepaalde veranderingen. De onderstaande tabel maakt duidelijk dat de docenten veel werken of hebben gewerkt aan het voorbereiden van de lessentabellen, methoden kiezen en opvallend veel aan het plan van toetsing en afsluiting (90 procent, vergeleken met 8 procent vorig jaar).

**Tabel 3.12 Voorbereiding van aspecten invoering leerwegen in het vorige, huidige en komende schooljaar (docenten VMBO, %, N=372)**

|                                        | Vorig<br>schooljaar<br>(99/00) | Dit<br>schooljaar<br>(00/01) | Volgend<br>schooljaar<br>(01/02) | (Nog) niet<br>bekend |
|----------------------------------------|--------------------------------|------------------------------|----------------------------------|----------------------|
| <b>Inhoudelijk</b>                     |                                |                              |                                  |                      |
| Lessentabellen                         | 32%                            | 66%                          | 5%                               | 6%                   |
| Methoden kiezen/aanpassen              | 31%                            | 74%                          | 10%                              | 5%                   |
| Determinatie                           | 15%                            | 76%                          | 11%                              | 7%                   |
| Nieuwe examenprogramma                 | 17%                            | 64%                          | 26%                              | 10%                  |
| Plan van toetsing en afsluiting        | 8%                             | 90%                          | 21%                              | 3%                   |
| Intrasectorale programma's             | 8%                             | 27%                          | 8%                               | 34%                  |
| <b>Pedagogisch didactisch</b>          |                                |                              |                                  |                      |
| Zelfstandig werken                     | 52%                            | 50%                          | 23%                              | 12%                  |
| Remedial teaching                      | 38%                            | 25%                          | 10%                              | 31%                  |
| <b>Praktische voorbereidingen</b>      |                                |                              |                                  |                      |
| Afstemming met docenten andere scholen | 18%                            | 36%                          | 11%                              | 45%                  |
| Lokalen inrichten                      | 20%                            | 43%                          | 25%                              | 32%                  |
| Inventaris vernieuwen/aanpassen        | 12%                            | 42%                          | 26%                              | 35%                  |

\* Antwoorden tellen niet op tot 100%, meerdere antwoorden mogelijk

Gevraagd is welke aanpassingen nodig zijn en wanneer deze aanpassingen zullen plaatsvinden. In tabel 3.13 staan de aanpassingen genoemd die volgens de directeuren nodig zijn. Volgens de directie van VMBO-scholen met beroepsgerichte leerwegen zijn verschillende aanpassingen nodig: in de huisvesting, inrichting van lokalen, mediatheek en ICT-faciliteiten. Nog meer tijd is nodig voor de integratie van theorie en praktijk; twee derde van de scholen zal hier de komende jaren verder aan werken.

**Tabel 3.13 Aanpassingen nodig volgens de directeuren (directie, %)\*/\*\***

|                                              | VMBO beroepsgericht | VMBO theoretisch | Totaal    |
|----------------------------------------------|---------------------|------------------|-----------|
| Aanpassingen in de huisvesting               | 87% (80%)           | 46% (47%)        | 75% (71%) |
| Aanpassingen in de inrichting van de lokalen | 93% (79%)           | 11% (19%)        | 70% (63%) |
| Aanpassen van de mediatheek nodig            | 77% (73%)           | 58% (63%)        | 72% (70%) |
| Aanpassen ICT-faciliteiten                   | 88% (80%)           | 69% (65%)        | 63% (76%) |
| Aanpassen andere zaken                       | 55% (30%)           | 37% (24%)        | 50% (29%) |
| Totaal (N)                                   | 93 (100)            | 39 (37)          | 132 (137) |

\* Resultaten Veldscan 2000 tussen haakjes.

\*\* Percentages tellen op tot meer dan 100, er kon meer dan één antwoord gegeven worden.

### **Determinatie**

Aan het eind van schooljaar 2000/2001 dienen de scholen de leerlingen die nu in de 2e klas zitten te adviseren over een keus voor een bepaalde leerweg en sector. Meer dan 70 procent heeft hier al afspraken over gemaakt en vastgelegd (zie tabel 3.14).

**Tabel 3.14 Afspraken over de procedure van determinatie**

|                                                 | VMBO beroepsgericht | VMBO theoretisch | Totaal |
|-------------------------------------------------|---------------------|------------------|--------|
| Ja, afspraken gemaakt, maar nog niet vastgelegd | 19%                 | 11%              | 17%    |
| Ja, afspraken gemaakt en vastgelegd             | 73%                 | 67%              | 71%    |
| Nee, nog in ontwikkeling                        | 8%                  | 22%              | 12%    |
| Totaal (N)                                      | 93                  | 36               | 129    |

Het advies kan gebaseerd zijn op verschillende zaken. De volgende tabellen tonen de wijze waarop de scholen het advies bepalen voor de keuze van de leerwegen en sectoren. Het advies voor de keuze voor een leerweg wordt op de meeste scholen niet alleen bepaald door de rapportcijfers, maar ook door de vaardigheden van leerlingen (60%). Daarnaast zijn de andere aspecten ook goed vertegenwoordigd.

**Tabel 3.15 Baseren advies voor keuze bepaalde leerweg (directie, %)\*\***

|                                                                        | VMBO beroepsgericht |
|------------------------------------------------------------------------|---------------------|
| Vaardigheden leerling                                                  | 60%                 |
| Advies docenten, m.b.t. mogelijkheden, inzet en motivatie van leerling | 59%                 |
| Hoogte cijfers                                                         | 74%                 |
| Anders                                                                 | 36%                 |
| Totaal (N)                                                             | 130                 |

\*\* Percentages tellen op tot meer dan 100, er kon meer dan één antwoord gegeven worden.

De keuze voor een sector wordt in de eerste plaats bepaald door de belangstelling van de leerlingen (73%).

**Tabel 3.16 Baseren advies voor keuze bepaalde sector (directie, %)\*\***

|                                                                    | VMBO beroepsgericht |
|--------------------------------------------------------------------|---------------------|
| Belangstelling leerling                                            | 73%                 |
| Beroepsvaardigheden sector in combinatie met vaardigheden leerling | 37%                 |
| Sociale vaardigheden                                               | 18%                 |
| Uitkomst praktische sectororiëntatie                               | 20%                 |
| Anders                                                             | 24%                 |
| Totaal (N)                                                         | 127                 |

\*\* Percentages tellen op tot meer dan 100, er kon meer dan één antwoord gegeven worden.

### **Praktische sectororiëntatie**

Ter voorbereiding op de keuze van een sector kan praktische sectororiëntatie gegeven worden als vak in de eerste twee leerjaren van het VMBO. Vorig jaar gaf 71 procent van de scholen aan praktische sectororiëntatie aan te bieden of volgend jaar aan te gaan bieden. Dit jaar is daar 10 procent bijgekomen. Zoals blijkt uit tabel 3.17 zal 82 procent van de scholen met beroepsgerichte leerwegen praktische sectororiëntatie aanbieden. Net als vorig jaar geeft de meerderheid van de scholen met alleen theoretische leerwegen aan geen praktische sectororiëntatie te zullen aanbieden.

**Tabel 3.17 Aanbieden praktische sectororiëntatie (directie, %)**

|                                 | VMBO beroepsgericht | VMBO theoretisch | Totaal |
|---------------------------------|---------------------|------------------|--------|
| Ja                              | 82%                 | 38%              | 69%    |
| - vorig jaar al                 | 46%                 | 10%              | 35%    |
| - Dit schooljaar aangeboden     | 19%                 | 18%              | 19%    |
| - Volgend schooljaar aangeboden | 17%                 | 10%              | 15%    |
| Nee                             | 18%                 | 62%              | 31%    |
| Nog niet duidelijk              | 1%                  | -                | 1%     |
| Totaal (N)                      | 91                  | 39               | 130    |

### **Afspraken met andere instellingen**

De helft van de scholen heeft afspraken gemaakt met ROC's over de inhoudelijke aansluiting (27% vorig schooljaar en 23% dit schooljaar). Het maken van afspraken met het bedrijfsleven over de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt worden door de meeste scholen nog uitgesteld (zie tabel 3.18).

**Tabel 3.18 Afspraken met andere instellingen (directie VMBO, %)**

|                                                                                        | Vorig<br>schooljaar<br>(99/00) | Dit<br>schooljaar<br>(00/01) | Volgend<br>schooljaar<br>(01/02) | Nee,<br>voorlopig<br>niet | Totaal |
|----------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------|------------------------------|----------------------------------|---------------------------|--------|
| <i>Afspraken met ROC's over</i>                                                        |                                |                              |                                  |                           |        |
| - aansluiting leerwegen via de inhoud van het onderwijs-programma (bv. vrijstellingen) | 27%                            | 23%                          | 19%                              | 32%                       | 100%   |
| - aansluiting van de leerwegen via het bijbrengen van benodigde vaardigheden           | 13%                            | 22%                          | 24%                              | 42%                       | 100%   |
| - leer-werktrajecten                                                                   | 1%                             | 20%                          | 27%                              | 52%                       | 100%   |
| - anders                                                                               | 50%                            | 36%                          | 3%                               | 11%                       | 100%   |
| <i>Afspraken met bedrijfsleven over</i>                                                |                                |                              |                                  |                           |        |
| - aansluiting op de arbeidsmarkt                                                       | 10%                            | 11%                          | 18%                              | 62%                       | 100%   |
| - anders                                                                               | 47%                            | 26%                          | 15%                              | 12%                       | 100%   |

\* Antwoorden tellen niet op tot 100%, meerdere antwoorden mogelijk

### 3.3 Bevorderende en belemmerende factoren

#### *Directie: infrastructuur*

Een ruime meerderheid (83%) van de directeuren ziet bevorderende factoren met betrekking tot de herschikking van de VBO-afdelingen. De factoren komen deels overeen met die van vorig jaar (zie tabel 3.19). De antwoorden zijn verschoven van betere aansluiting op de arbeidsmarkt en vervolgopleiding, naar het positieve van de invoering voor het onderwijssysteem en de positieve gevolgen voor de inhoud van het onderwijs. Nieuw ten opzichte van het vorige schooljaar zijn de financiering van projecten en specifieke inhoudelijke aspecten, zoals vaste vakkenpakketten, inhoudelijk programma en didactiek.

**Tabel 3.19 Bevorderende factoren bij de herziening van de infrastructuur (directie, %)\*/\*\***

|                                                               | VMBO beroepsgericht |
|---------------------------------------------------------------|---------------------|
| Vernieuwing van het onderwijs (diversiteit, didactiek)        | 18% ( 8%)           |
| Vaste vakkenpakketten, inhoudelijk programma                  | 18% ( -)            |
| Nieuwe impulsen voor docenten                                 | 12% ( 4%)           |
| Betere doorstroming tussen en na het VMBO                     | 8% ( 9%)            |
| Financiering (impulsprojecten)                                | 8% ( -)             |
| Opwaardering van het VBO en vaardigheden                      | 4% ( 7%)            |
| Overleg tussen scholen                                        | 4% ( 4%)            |
| Betere aansluiting onderwijs op leerlingen/verbetering aanbod | 2% ( 8%)            |
| Meer ruimte voor eigen beleid school                          | - ( 2%)             |
| Het is nu een brede opleiding                                 | - ( 5%)             |
| Meer leerlingen per afdeling                                  | - ( 5%)             |
| Nieuwe locatie/nieuwbouw                                      | - ( 2%)             |
| Overig                                                        | 19% ( -)            |
| Geen bevorderende factoren                                    | 17% (43%)           |
| <b>Totaal (N)</b>                                             | <b>95 (99)</b>      |

\* Resultaten Veldscan 2000 tussen haakjes.

\*\* De percentages tellen op tot meer dan 100, omdat respondenten meer antwoorden konden geven.

De directeuren zien echter niet alleen bevorderende factoren, maar ook een aantal belemmeringen bij de herziening van de infrastructuur. Anders dan vorig jaar is tijdgebrek een door de directie veelgenoemde belemmering (22%). Deze kan genoemd worden in combinatie met andere factoren ("er is geen tijd voor aanpassing van de huisvesting"), maar wordt ook regelmatig als factor op zich genoemd.

Sommige directeuren hebben nog steeds te maken met te weinig leerlingen om voor iedereen het juiste aanbod te verzorgen. Tabel 3.20 geeft een overzicht.

**Tabel 3.20 Belemmeringen bij de herziening van de infrastructuur (directie, %)\*/\*\***

|                                              | VMBO beroepsgericht |
|----------------------------------------------|---------------------|
| Tijd                                         | 22% ( - )           |
| Huisvesting/ruimte/verschillende locaties.   | 19% (18%)           |
| Te weinig leerlingen om alles aan te bieden  | 12% (15%)           |
| Financiële randvoorwaarden                   | 14% (14%)           |
| Te weinig informatie vanuit het rijk         | 7% ( 2%)            |
| Zwaarte van het programma, waarde niveaus    | 5% ( 7%)            |
| Beperkte inzetbaarheid leerkrachten/secties  | 5% ( 4%)            |
| Beperkingen door regelgeving                 | 3% ( 7%)            |
| Effecten op de categorale MAVO               | 2% ( 2%)            |
| Afstemming in de regio/uitruilen opleidingen | - ( 7%)             |
| Gedwongen om te clusteren                    | - ( 3%)             |
| Niet erkennen bepaalde afdelingen            | - ( 2%)             |
| Overig                                       | 21% ( 6%)           |
| Geen belemmeringen                           | 3% (26%)            |
| <b>Totaal (N)</b>                            | <b>95 (99)</b>      |

\* Resultaten Veldscan 2000 tussen haakjes.

\*\* De percentages tellen op tot meer dan 100, omdat respondenten meer antwoorden konden geven.

### ***Directie: leerwegen inhoudelijk***

In tabel 3.21 worden de belangrijkste bevorderende factoren weergegeven bij de invoering van de leerwegen op de eigen school. De aspecten die vorig jaar naar voren zijn gekomen, zijn ook hier als uitgangspunt genomen. Daarnaast zijn er ook een paar nieuwe factoren bijgekomen, zoals de waardering voor informatievoorziening en de impuls gelden.

**Tabel 3.21 Bevorderende factoren bij de invoering van de nieuwe leerwegen (directie, %)\*/\*\***

|                                                                 | VMBO beroepsgericht |
|-----------------------------------------------------------------|---------------------|
| Mogelijkheden tot vernieuwing didactiek                         | 13% (16%)           |
| Betrokkenheid, motivatie kwaliteit docenten                     | 10% (11%)           |
| Leerlingen zijn beter op hun plaats en gericht op beroep        | 9% ( - )            |
| Door overheid opgelegde regelgeving                             | 7% ( 6%)            |
| Breder aanbod van leerwegen                                     | 6% ( 6%)            |
| Vernieuwing van het onderwijs (doorlichting van het systeem)    | 6% ( - )            |
| Betere aansluiting vervolgopleiding                             | 5% ( 6%)            |
| Goede informatievoorziening, overlegmogelijkheid, ondersteuning | 4% ( - )            |
| Wegvallen concurrentie                                          | 4% ( 1%)            |
| Goede communicatie intern                                       | 4% ( 1%)            |
| Impulsgelden                                                    | 2% ( - )            |
| Voorsprong door reeds ingevoerde veranderingen                  | 1% ( 9%)            |
| Opwaardering vbo                                                | 1% ( 9%)            |
| Goede voorbereiding                                             | - ( 1%)             |
| Goed leerlingvolgsysteem                                        | - ( 4%)             |
| Overig                                                          | 9% ( - )            |
| <br>Geen bevorderende factoren                                  | <br>7% (30%)        |
| <b>Totaal (N)</b>                                               | <b>127 (138)</b>    |

\* Resultaten Veldscan 2000 tussen haakjes.

\*\* De percentages tellen op tot meer dan 100, omdat respondenten meer antwoorden konden geven.

Ruim 80 procent van de directeuren ziet naast de sterke kanten ook belemmeringen bij de invoering van de leerwegen. De aspecten die vorig jaar genoemd zijn, komen ook dit jaar grotendeels terug. Tabel 3.22 geeft een overzicht.

**Tabel 3.22 Belemmerende factoren bij de invoering van de nieuwe leerwegen (directie, %)\*/\*\***

|                                                                 | VMBO beroepsgericht |
|-----------------------------------------------------------------|---------------------|
| Beschikbare tijd, werkdruk                                      | 28% (14%)           |
| Huisvesting/inventaris                                          | 19% ( 9%)           |
| Onvoldoende financiering                                        | 12% (12%)           |
| Fusieproblemen/reorganisatie                                    | 9% ( 2%)            |
| Beperking in aanbod leerwegen                                   | 7% (12%)            |
| Geen motivatie bij docenten, moeite met veranderingen, onwennig | 7% ( -)             |
| Onduidelijkheid/onzekerheid over inhoud, examinering etc.       | 6% (18%)            |
| Personeelstekort, te weinig mankracht                           | 5% ( -)             |
| Leerlingenaantal                                                | 5% ( -)             |
| Deskundigheid docenten                                          | 5% ( 9%)            |
| Didactiek/wijze van lesgeven                                    | 4% ( 5%)            |
| Leermethoden                                                    | 3% ( 5%)            |
| Uitgevers niet op tijd klaar met lesmateriaal                   | 3% ( -)             |
| Zorg voor zwakke leerlingen                                     | 2% ( 4%)            |
| Samenwerking met anderen                                        | - ( 4%)             |
| Doorstroming                                                    | - ( 1%)             |
| Geen belemmeringen                                              | 16% (18%)           |
| Totaal (N)                                                      | 127 (138)           |

\* Resultaten Veldscan 2000 tussen haakjes.

\*\* De percentages tellen op tot meer dan 100, omdat respondenten meer antwoorden konden geven.

### ***Docenten: belemmeringen en bevorderende factoren***

Ook aan de docenten is gevraagd naar de bevorderende en belemmerende factoren. Hierbij is geen onderscheid gemaakt tussen infrastructuur en inhoudelijke invoering. De docenten is gevraagd een 1, 2 of 3 toe te kennen aan een lijst met onderwerpen. Enthousiasme van de docenten en een goede voorbereiding worden als de belangrijkste bevorderende factoren gezien bij de invoering van de leerwegen. Vorig jaar scoorde de kwaliteit van de docenten en een goede leerlingbegeleiding hoger. In tabel 3.23 geven we een overzicht.

**Tabel 3.23 Bevorderende factoren bij invoering van leerwegen (docenten vmbo, %, N=372)\***

|                                      | 1 van de 3 belangrijkste factoren** | Belangrijkste factor |
|--------------------------------------|-------------------------------------|----------------------|
| Goede voorbereiding                  | 31% (14%)                           | 16% ( 7%)            |
| Enthousiasme van de docenten         | 31% (16%)                           | 15% ( 9%)            |
| Kwaliteit van de docenten            | 25% (25%)                           | 6% (11%)             |
| Goede communicatie binnen de school  | 21% (10%)                           | 3% ( 2%)             |
| Goede leerlingbegeleiding            | 20% (28%)                           | 6% (10%)             |
| Kwaliteit van de schoolleiding       | 13% (12%)                           | 4% ( 2%)             |
| Goed personeelsbeleid                | 8% ( 4%)                            | 1% ( 1%)             |
| School is voorloper bij de invoering | 7% ( 6%)                            | 2% ( 2%)             |
| Goede contacten met de arbeidsmarkt  | 7% ( 9%)                            | 2% ( 3%)             |

\* Resultaten Veldscan 2000 tussen haakjes.

\*\* Percentages tellen op tot meer dan 100, er kon meer dan één antwoord gegeven worden.

Beschikbare tijd, financiering en de zwaarte van het programma worden, net als vorig jaar, als de belangrijkste belemmeringen gezien, zoals blijkt uit tabel 3.24. In een tijd dat de criteria voor de keuze tussen de leerwegen duidelijk dienen te zijn, zien we dat de docenten dit aspect meer als een belemmerende factor zijn gaan zien.

**Tabel 3.24 Belemmerende factoren bij invoering van leerwegen (docenten vmbo, %, N=372)\***

|                                         | 1 van de 3 belangrijkste factoren** | Belangrijkste factor |
|-----------------------------------------|-------------------------------------|----------------------|
| <b>Voorbereiding van de invoering</b>   |                                     |                      |
| Beschikbare tijd                        | 51% (35%)                           | 29% (23%)            |
| Financiering                            | 33% (21%)                           | 8% ( 5%)             |
| Huisvesting/inventaris                  | 29% (20%)                           | 5% ( 5%)             |
| Didactiek                               | 19% (13%)                           | 4% ( 4%)             |
| Leermethoden                            | 13% (11%)                           | 4% ( 3%)             |
| Eigen deskundigheid                     | 12% ( 9%)                           | 3% ( 2%)             |
| Deskundigheid collega's                 | 10% ( 7%)                           | 2% ( 2%)             |
| Examinering                             | 7% ( 6%)                            | 2% ( 1%)             |
| Deskundigheid schoolleiding             | 8% ( 5%)                            | 2% ( 1%)             |
| <b>Gevolgen van de invoering</b>        |                                     |                      |
| Zwaarte van het programma               | 19%(13%)                            | 8% ( 5%)             |
| Aandacht voor beroepsgerichte vakken    | 8% ( 5%)                            | 3% ( 2%)             |
| Criteria voor de keuze tussen leerwegen | 12% ( 5%)                           | 4% ( 1%)             |
| Doorstroming naar vervolgopleiding      | 8% ( 4%)                            | 2% ( 1%)             |
| Aandacht voor AVO-vakken                | 5% ( 1%)                            | 2%( 0%)              |

\* Resultaten Veldscan 2000 tussen haakjes.

\*\* Percentages tellen op tot meer dan 100, er kon meer dan één antwoord gegeven worden.

### **Tijdsplanning invoering leerwegen**

De directeuren is tevens gevraagd of zij verwachten vóór augustus 2001 klaar te zullen zijn met de voorbereidingen. Hoewel de beschikbare tijd voor velen een punt van zorg is, verwacht de overgrote meerderheid van de directeuren van vmbo-scholen (86%) op tijd klaar te zijn met de voorbereiding voor de invoering van de leerwegen. Dit percentage is ongeveer even hoog als in 2000. Wel zijn er nu meer scholen waar de directie zeker weet

dat ze op tijd klaar zal zijn (dit jaar 62%, was vorig jaar 48%). Scholen die betwijfelen dat ze op tijd klaar zijn, vinden we uitsluitend onder de VMBO-scholen die beroepsgerichte leerwegen aanbieden (zowel categoriale vbo-scholen als brede scholengemeenschappen). Het gaat om 11 procent van deze scholen. Voor de meeste van deze scholen geldt dat ze waarschijnlijk wel kunnen voldoen aan de wettelijke vereisten. Ze denken echter meer tijd nodig te hebben om de praktische voorbereidingen (inrichten lokalen, aanpassen huisvesting) te treffen.

**Tabel 3.25 Verwachting op tijd klaar met de voorbereidingen leerwegen, directieuren VMBO (%)\***

|                                   | VMBO beroepsgericht | VMBO theoretisch | Totaal    |
|-----------------------------------|---------------------|------------------|-----------|
| Zeker op tijd klaar               | 55% (42%)           | 77% (65%)        | 62% (48%) |
| Waarschijnlijk op tijd klaar      | 25% (39%)           | 23% (32%)        | 24% (37%) |
| Waarschijnlijk niet op tijd klaar | 9% ( 9%)            | -                | 6% ( 7%)  |
| Zeker niet op tijd klaar          | 11% ( 8%)           | - (3%)           | 8% ( 7%)  |
| Weet niet                         | - ( 2%)             | -                | - ( 1%)   |
| Totaal (N)                        | 92 ( 99)            | 39 (38)          | 131(137)  |

\* Resultaten Veldscan 2000 tussen haakjes.

Aan de directieleden die aangaven waarschijnlijk of zeker niet op tijd klaar te zijn met de invoering van de leerwegen (N=13) is gevraagd naar de reden daarvan. Daarbij zijn een aantal aspecten meerdere keren genoemd (zie tabel 3.26). De meest genoemde problemen liggen op het terrein van de praktische voorbereidingen, tijdgebrek of een tekort aan personeel.

**Tabel 3.26 Reden waarschijnlijk of zeker niet op tijd met de invoering van de leerwegen, directie (N=13)**

|                                                        | Aantal keer genoemd |
|--------------------------------------------------------|---------------------|
| Huisvesting/verbouwing                                 | 4                   |
| Onduidelijkheid (over methodes en invulling leerwegen) | 3                   |
| Werkdruk/werkbelasting, tijdsgebrek                    | 3                   |
| Personeelstekort                                       | 2                   |
| Faciliteiten/materialen                                | 2                   |
| Scholing docenten                                      | 2                   |

De huisvesting en verbouwing lijken de grootste redenen tot de vertraging te zijn ("Verbouwen van de school terwijl de lessen gewoon doorgaan"). Daarnaast kampen sommige directieleden met onduidelijkheid over de invulling van de leerwegen en de methodes ("omdat er naar mijn idee van overheidswege te weinig duidelijkheid is gegeven over de invulling van de leerwegen. Men heeft te veel dingen opengelaten").

De docenten is gevraagd of de schoolleiding voldoende tijd beschikbaar stelt voor de voorbereidingen, om vóór augustus 2001 voorbereid te zijn op het onderwijs in de leerwegen.

Docenten zijn dit jaar meer tevreden dan vorig jaar over de tijd die de school ter beschikking stelt voor de voorbereidingen (zie tabel 3.27).

**Tabel 3.27 Stelt de schoolleiding voldoende tijd beschikbaar om voorbereidingen te treffen, docenten vmbo (% , N=360)\***

|                               | Voldoende | Niet voldoende | Niet van toepassing | Totaal |
|-------------------------------|-----------|----------------|---------------------|--------|
| Vakinhoudelijke ontwikkeling  | 77% (51%) | 18% (33%)      | 6% (16%)            | 100%   |
| Pedagogisch/did. ontwikkeling | 66% (56%) | 27% (34%)      | 7% (10%)            | 100%   |
| Praktische voorbereidingen    | 36% (32%) | 33% (39%)      | 31% (29%)           | 100%   |

\*Resultaten Veldscan 2000 tussen haakjes.

Net als de directeurs zien docenten de praktische voorbereidingen als het grootste probleem. Volgens de helft van de docenten die hiermee te maken hebben is er niet voldoende tijd voor.



## 4 DESKUNDIGHEIDSBEVORDERING

### 4.1 Plan deskundigheidsbevordering

Aan deskundigheidsbevordering ten behoeve van de invoering van het VMBO wordt op de meeste scholen planmatig gewerkt. Op ruim 70 procent is er een plan op schoolniveau, op bijna een tiende van de scholen zal dit naar verwachting nog gebeuren, zoals blijkt uit tabel 4.1. Er is wat dit betreft enige vooruitgang ten opzichte van 2000.

**Tabel 4.1 Is er een plan ten behoeve van deskundigheidsbevordering? (directie, %)\***

|                                          | PRO/MLK | LOM | PRO en SVO<br>totaal | VMBO<br>beroepsg. | VMBO<br>theoretisch | Totaal    |
|------------------------------------------|---------|-----|----------------------|-------------------|---------------------|-----------|
| Er is een plan op schoolniveau**         | 63%     | 78% | 70% (72%)            | 69% (77%)         | 81% (70%)           | 71% (74%) |
| Er komt een plan op schoolniveau**       | 13%     | 11% | 12%                  | 11%               | -                   | 9%        |
| Deskundigheidsbevordering gebeurt ad hoc | 9%      | 4%  | 7% (15%)             | 14% (15%)         | 17% (22%)           | 12% (16%) |
| Anders, weet niet                        | 16%     | 7%  | 12% (13%)            | 7% ( 8%)          | 3% ( 8%)            | 7% (10%)  |
| Totaal (N)                               | 32      | 27  | 59 ( 87)             | 93 ( 99)          | 36 (38)             | 188 (224) |

\* Resultaten Veldscan 2000 tussen haakjes.

\*\* In de VMBO-monitor 2000 waren deze antwoordmogelijkheden samengevoegd.

De VMBO-scholen is dit jaar de vraag voorgelegd waarop het plan betrekking heeft; op de leerwegen, de zorgstructuur of op het totale invoeringsproces (VMBO-breed), zie tabel 4.2. De meeste plannen hebben betrekking op zowel de leerwegen als de zorg.

**Tabel 4.2 Terreinen waarop plan van deskundigheidsbevordering betrekking heeft (directie, %)**

|            | VMBO beroepsgericht | VMBO theoretisch | Totaal |
|------------|---------------------|------------------|--------|
| Leerwegen  | 16%                 | 28%              | 19%    |
| Zorg       | 1%                  | 3%               | 2%     |
| VMBO-breed | 83%                 | 69%              | 79%    |
| Totaal (N) | 71                  | 29               | 100    |

Scholing en deskundigheidsbevordering is meestal bedoeld voor de docenten(teams) en minder vaak voor de schoolleiding, het middenkader of de zorgspecialisten (zie tabel 4.3). De scholen voor SVO-LOM, SVO-MLK/praktijkonderwijs en VMBO-scholen met beroepsgerichte leerwegen richten de deskundigheidsbevordering vooral op teams van docenten.

Scholen met alleen de theoretische leerweg richten zich daarentegen vooral op de individuele docenten.

**Tabel 4.3 Op wie is de deskundigheidsbevordering gericht (directie, %)\***

|                            | PRO/MLK | LOM | PRO en SVO<br>totaal | VMBO<br>beroepsg. | VMBO<br>theoretisch | Totaal    |
|----------------------------|---------|-----|----------------------|-------------------|---------------------|-----------|
| Schoolleiding              | 35%     | 36% | 35% (28%)            | 32% (25%)         | 31% (22%)           | 33% (25%) |
| Middenkader                | 24%     | 24% | 24% (17%)            | 41% (30%)         | 39% (22%)           | 35% (23%) |
| Tweede<br>lijnsdeskundigen | 20%     | 28% | 23% (16%)            | 26% (19%)         | 25% (11%)           | 25% (17%) |
| Teams van docenten         | 86%     | 64% | 77% (79%)            | 90% (86%)         | 84% (65%)           | 85% (80%) |
| Individuele docenten       | 45%     | 56% | 49% (44%)            | 55% (41%)         | 66% (57%)           | 55% (44%) |
| Anders                     | 2%      | 12% | 6% ( 2%)             | 3% ( 2%)          | 3% ( 3%)            | 4% (3%)   |
| Totaal (N)**               | 36      | 25  | 61(87)               | 94 (99)           | 39 (38)             | 194 (224) |

\* Resultaten Veldscan 2000 tussen haakjes.

\*\* Percentages tellen op tot meer dan 100, er kon meer dan één antwoord gegeven worden.

## 4.2 Inhoud deskundigheidsbevordering

De directie is gevraagd op welke thema's de behoefte aan deskundigheidsbevordering het grootst is (zie tabel 4.4). Didactiek wordt door de directies van VMBO-scholen genoemd als het belangrijkste thema voor deskundigheidsbevordering in het schooljaar 2000/2001.

**Tabel 4.4 Terreinen waarop de grootste behoefte aan deskundigheidsbevordering is (directie, %)**

|                                                       | PRO/MLK | LOM | PRO en SVO<br>totaal | VMBO<br>beroepsg. | VMBO<br>theoretisch | Totaal    |
|-------------------------------------------------------|---------|-----|----------------------|-------------------|---------------------|-----------|
| Inhoud van het onderwijs                              | 39%     | 35% | 38% (46%)            | 26% (26%)         | 22% (27%)           | 28% (34%) |
| Didactiek                                             | 30%     | 30% | 30% (23%)            | 59% (58%)         | 65% (60%)           | 51% (44%) |
| Begeleiding (bij stages,<br>beroepskeuze en studie)   | 18%     | 4%  | 13% ( 6%)            | 8% ( 5%)          | 3% ( 3%)            | 8% ( 5%)  |
| Zorg (bij leer- of, sociaal-<br>emotionele problemen) | 12%     | 30% | 20% (23%)            | 8% (10%)          | 11% (11%)           | 12% (15%) |
| Weet niet                                             | -       | -   | - ( 2%)              | - ( 1%)           | -                   | - ( 1%)   |
| Totaal (N)                                            | 33      | 23  | 56 (87)              | 90 (99)           | 37 (37)             | 183 (223) |

\* Resultaten Veldscan 2000 tussen haakjes.

De directie is tevens gevraagd aan te geven op welke terreinen de docenten geschoold worden of zullen worden. Deze vraag is ook aan de docenten gesteld. In de volgende subparagrafen kijken we naar de invulling die de scholen hebben gegeven aan de deskundigheidsbevordering op bovengenoemde thema's. We bespreken daarbij eerst de resultaten van het VMBO (directie en de docenten) en daarna van het SVO-LOM en SVO-MLK/praktijkonderwijs.

### **Deskundigheidsbevordering in het VMBO**

De thema's inhoud, didactiek, begeleiding en zorg zijn in de tabellen 4.5 tot en met 4.8 verder uitgesplitst. Het schooljaar 2000/2001 is er door VMBO-docenten veel scholing gevolgd, op diverse thema's. Behalve aan didactische onderwerpen (zelfstandig werken, ICT), is er volgens de directies ook veel aandacht besteed aan de inhoud, met name de examenprogramma's (63%) en determinatie (50%). Andere veel genoemde onderwerpen zijn loopbaanoriëntatie en begeleiding (LOB) en begeleiding bij leerproblemen en sociaal-emotionele problemen.

Lang niet op alle onderwerpen wordt scholing gevolgd. Zo doen de meeste scholen niet aan deskundigheidsbevordering met betrekking tot clustering en integratie van theorie en praktijk. Ook in het geven van begeleiding wordt veelal geen scholing gevolgd, het minst in begeleiding in werksituaties, zie tabel 4.5.

**Tabel 4.5 Deskundigheidsbevordering VMBO (directie, %, N=138)**

|                                                                       | Niet | Vorig<br>schooljaar<br>(99/00) | Dit<br>schooljaar<br>(00/01) | Volgend (Nog) niet<br>schooljaar bekend<br>(01/02) | Totaal  |
|-----------------------------------------------------------------------|------|--------------------------------|------------------------------|----------------------------------------------------|---------|
| <b>Inhoud</b>                                                         |      |                                |                              |                                                    |         |
| Examenprogramma's                                                     | 14%  | 19%                            | 63%                          | 5%                                                 | - 100%  |
| Vakoverstijgende thema's                                              | 37%  | 14%                            | 33%                          | 10%                                                | 6% 100% |
| Determinatie                                                          | 30%  | 10%                            | 50%                          | 9%                                                 | 2% 100% |
| Clustering                                                            | 62%  | 10%                            | 21%                          | 4%                                                 | 7% 100% |
| Integratie AVO en beroepsgericht                                      | 58%  | 7%                             | 17%                          | 14%                                                | 4% 100% |
| <b>Didactiek</b>                                                      |      |                                |                              |                                                    |         |
| Zelfstandig werken                                                    | 9%   | 27%                            | 48%                          | 12%                                                | 4% 100% |
| Algemene vaardigheden                                                 | 14%  | 29%                            | 36%                          | 15%                                                | 6% 100% |
| ICT                                                                   | 39%  | 52%                            | 44%                          | 14%                                                | 1% 100% |
| Differentiatie/onderwijs op maat                                      | 37%  | 17%                            | 28%                          | 16%                                                | 3% 100% |
| <b>Begeleiding</b>                                                    |      |                                |                              |                                                    |         |
| Loopbaanoriëntatie en begeleiding (LOB)                               | 23%  | 30%                            | 42%                          | 3%                                                 | 1% 100% |
| Praktijkvoorbereiding (stages)                                        | 48%  | 16%                            | 31%                          | 5%                                                 | 1% 100% |
| Begeleiding in werksituaties                                          | 65%  | 4%                             | 22%                          | 6%                                                 | 3% 100% |
| Praktische sectororiëntatie                                           | 43%  | 10%                            | 36%                          | 10%                                                | 2% 100% |
| <b>Zorg</b>                                                           |      |                                |                              |                                                    |         |
| Begeleiding bij leerproblemen                                         | 25%  | 25%                            | 44%                          | 6%                                                 | - 100%  |
| Begeleiding bij sociaal-emotionele problemen                          | 20%  | 35%                            | 40%                          | 3%                                                 | 2% 100% |
| Signaleren, diagnosticeren, werken met handelingsplan                 | 27%  | 20%                            | 38%                          | 10%                                                | 4% 100% |
| Voorlichting over voorzieningenaanbod binnen het samenwerkingsverband | 50%  | 10%                            | 26%                          | 8%                                                 | 6% 100% |

De meeste scholing is gericht op de docenten. Ook aan de docenten zelf is gevraagd op welke terreinen zij hun kennis en vaardigheden uitbreiden, dit schooljaar en het volgende (zie tabel 4.6).

**Tabel 4.6 Deskundigheidsbevordering docenten vmbo (docenten, %, N= 346)**

|                                                          | Vorig<br>schooljaar<br>(99/00) | Dit<br>schooljaar<br>(00/01) | Volgend<br>Schooljaar<br>(01/02) | (Nog) niet<br>bekend |
|----------------------------------------------------------|--------------------------------|------------------------------|----------------------------------|----------------------|
| <b>Inhoud</b>                                            |                                |                              |                                  |                      |
| Examenprogramma's                                        | 30%                            | 61%                          | 27%                              | 18%                  |
| Determinatie                                             | 15%                            | 49%                          | 14%                              | 33%                  |
| Clustering                                               | 4%                             | 19%                          | 10%                              | 64%                  |
| Integratie AVO en beroepsgericht                         | 6%                             | 21%                          | 17%                              | 54%                  |
| <b>Didactiek</b>                                         |                                |                              |                                  |                      |
| Zelfstandig werken                                       | 57%                            | 55%                          | 31%                              | 9%                   |
| Algemene vaardigheden                                    | 47%                            | 51%                          | 30%                              | 15%                  |
| ICT                                                      | 43%                            | 49%                          | 37%                              | 14%                  |
| Differentiatie/onderwijs op maat                         | 34%                            | 40%                          | 29%                              | 32%                  |
| <b>Begeleiding</b>                                       |                                |                              |                                  |                      |
| Loopbaanoriëntatie en begeleiding (LOB)                  | 22%                            | 36%                          | 15%                              | 46%                  |
| Praktijkvoorbereiding (stages)                           | 20%                            | 25%                          | 15%                              | 53%                  |
| Begeleiding in werksituaties                             | 10%                            | 13%                          | 10%                              | 62%                  |
| Praktische sectororiëntatie                              | 8%                             | 24%                          | 14%                              | 55%                  |
| <b>Zorg</b>                                              |                                |                              |                                  |                      |
| Begeleiding bij leerproblemen                            | 34%                            | 39%                          | 23%                              | 32%                  |
| Begeleiding bij sociaal-emotionele problemen             | 37%                            | 39%                          | 20%                              | 35%                  |
| Signaleren, diagnosticeren, werken met<br>handelingsplan | 26%                            | 37%                          | 26%                              | 37%                  |

### **Deskundigheidsbevordering in het SVO-LOM en SVO-MLK/praktijkonderwijs**

Volgens de directie van de beide typen SVO-scholen is de deskundigheidsbevordering dit schooljaar veel minder intensief geweest dan het vorige schooljaar. Toen is er al veel scholing gevolgd op verscheidene thema's, zie tabel 4.7.

**Tabel 4.7 Deskundigheidsbevordering SVO-LOM en SVO-MLK/praktijkonderwijs (directie, N=129)**

|                                                       | Niet | Vorig<br>schooljaar<br>(99/00) | Dit<br>schooljaar<br>(00/01) | Volgend (Nog) niet<br>schooljaar<br>(01/02) | bekend |
|-------------------------------------------------------|------|--------------------------------|------------------------------|---------------------------------------------|--------|
| <b>Inhoud</b>                                         |      |                                |                              |                                             |        |
| Consequenties inhoud onderwijs                        | 11%  | 49%                            | 33%                          | 33%                                         | 5%     |
| Vakoverstijgende thema's                              | 35%  | 31%                            | 25%                          | 3%                                          | 6%     |
| <b>Didactiek</b>                                      |      |                                |                              |                                             |        |
| Differentiatie/onderwijs op maat                      | 20%  | 46%                            | 28%                          | 6%                                          | 3%     |
| Algemene vaardigheden                                 | 30%  | 42%                            | 24%                          | 3%                                          | 2%     |
| Zelfstandig werken                                    | 25%  | 36%                            | 26%                          | 9%                                          | 4%     |
| ICT                                                   | 6%   | 51%                            | 32%                          | 8%                                          | 4%     |
| <b>Begeleiding</b>                                    |      |                                |                              |                                             |        |
| Praktijkvoorbereiding (stages)                        | 30%  | 51%                            | 18%                          | -                                           | 2%     |
| Loopbaanoriëntatie en begeleiding (LOB)               | 27%  | 45%                            | 26%                          | 1%                                          | 1%     |
| Begeleiding in werksituaties                          | 34%  | 41%                            | 20%                          | 5%                                          | -      |
| <b>Zorg</b>                                           |      |                                |                              |                                             |        |
| Begeleiding bij sociaal-emotionele problemen          | 8%   | 63%                            | 26%                          | 3%                                          | 3%     |
| Begeleiding bij leerproblemen                         | 13%  | 64%                            | 20%                          | -                                           | 3%     |
| Voorlichting over voorzieningen-aanbod binnen het swv | 31%  | 48%                            | 16%                          | 1%                                          | 4%     |
| Signaleren, diagnosticeren, werken met handelingsplan | 11%  | 60%                            | 23%                          | 6%                                          | 1%     |

Volgens de vorige tabel is de deskundigheidsbevordering dit schooljaar veel minder intensief geweest dan het vorige schooljaar. Toch geeft bijvoorbeeld ongeveer de helft van de docenten aan dit jaar scholing te hebben gevolgd op didactische thema's (differentiatie, algemene vaardigheden, zelfstandig werken). Twee derde van docenten werkte dit jaar aan deskundigheidsbevordering op het gebied van de consequenties van de invoering voor de inhoud van het onderwijs. Veel docenten verwachten hier ook volgend jaar mee verder te gaan.

**Tabel 4.8 Deskundigheidsbevordering docenten SVO-LOM en SVO-MLK/praktijkonderwijs**  
(%, N= 164)

|                                                          | Vorig<br>schooljaar<br>(99/00) | Dit<br>schooljaar<br>(00/01) | Volgend (Nog) niet<br>schooljaar bekend<br>(01/02) |     |
|----------------------------------------------------------|--------------------------------|------------------------------|----------------------------------------------------|-----|
| <b>Inhoud</b>                                            |                                |                              |                                                    |     |
| Consequenties inhoud onderwijs                           | 32%                            | 67%                          | 39%                                                | 20% |
| Vakoverstijgende thema's                                 | 26%                            | 33%                          | 28%                                                | 3%  |
| <b>Didactiek</b>                                         |                                |                              |                                                    |     |
| Differentiatie/onderwijs op maat                         | 58%                            | 53%                          | 40%                                                | 10% |
| Algemene vaardigheden                                    | 42%                            | 52%                          | 38%                                                | 17% |
| Zelfstandig werken                                       | 47%                            | 52%                          | 14%                                                | 10% |
| ICT                                                      | 54%                            | 17%                          | 18%                                                | 11% |
| <b>Begeleiding</b>                                       |                                |                              |                                                    |     |
| Praktijkvoorbereiding (stages)                           | 38%                            | 35%                          | 24%                                                | 36% |
| Loopbaanoriëntatie en begeleiding (LOB)                  | 27%                            | 32%                          | 21%                                                | 41% |
| Begeleiding in werksituaties                             | 33%                            | 35%                          | 22%                                                | 40% |
| <b>Zorg</b>                                              |                                |                              |                                                    |     |
| Begeleiding bij sociaal-emotionele problemen             | 68%                            | 53%                          | 42%                                                | 9%  |
| Begeleiding bij leerproblemen                            | 63%                            | 52%                          | 42%                                                | 12% |
| Signaleren, diagnosticeren, werken met<br>handelingsplan | 62%                            | 57%                          | 46%                                                | 9%  |

(Zie bijlage 2, tabel B.5, voor een uitsplitsing naar SVO-LOM en SVO-MLK/praktijkonderwijs)

### 4.3 Uitvoering deskundigheidsbevordering

De docenten namen vooral deel aan studiedagen op school en maakten gebruik van schriftelijke informatie.

**Tabel 4.9 Vormen van deskundigheidsbevordering, docenten vmbo en svo-LOM en svo-MLK/praktijkonderwijs (%)\*/\*\***

|                                        | PRO/MLK    | LOM       | PRO en SVO<br>totaal | VMBO             |
|----------------------------------------|------------|-----------|----------------------|------------------|
| <b>Intern</b>                          |            |           |                      |                  |
| Studiedagen op school                  | 88%        | 73%       | 82% (64%)            | 88% (63%)        |
| Overleg in sectie/afdeling             | 59%        | 62%       | 57% (53%)            | 82% (61%)        |
| Werk-/ontwikkelgroepen                 | 65%        | 50%       | 60% (57%)            | 67% (43%)        |
| Procesbegeleiding/advies door externen | 36%        | 19%       | 30% (37%)            | 29% (17%)        |
| Coaching/intervisie tussen docenten    | 30%        | 26%       | 29% (26%)            | 18% (16%)        |
| Pilot                                  | -          | 8%        | 13% (15%)            | 9% ( 8%)         |
| <b>Extern</b>                          |            |           |                      |                  |
| Schriftelijke informatie               | 79%        | 84%       | 81% (72%)            | 88% (72%)        |
| Studiedagen/conferenties               | 75%        | 61%       | 70% (65%)            | 71% (53%)        |
| Cursussen                              | 65%        | 48%       | 59% (54%)            | 46% (42%)        |
| Uitwisseling met andere scholen        | 50%        | 52%       | 51% (45%)            | 37% (34%)        |
| Internet                               | 42%        | 48%       | 45% (21%)            | 53% (30%)        |
| Overdracht expertise vanuit svo        | n.v.t.     | n.v.t.    | n.v.t.               | 10% ( 7%)        |
| Anders                                 | 5%         | 5%        | 5%                   | 2%               |
| <b>Totaal (N)</b>                      | <b>104</b> | <b>62</b> | <b>166 (411)</b>     | <b>359 (801)</b> |

\* Resultaten Veldscan 2000 tussen haakjes.

\*\* Percentages tellen op tot meer dan 100, er kon meer dan één antwoord gegeven worden.

Aan de directie is gevraagd welke externe instanties zij inschakelen bij de deskundigheidsbevordering. Van de externe instanties die ondersteuning bieden, wordt het meest gebruik gemaakt van het LPC. Netwerken van scholen hebben dit schooljaar een belangrijke functie gekregen. De helft van de scholen maakt hier gebruik van. Scholen voor MLK en praktijkonderwijs maken daarnaast veelal gebruik van de schoolbegeleidingsdienst, zoals getoond in tabel 4.10.

**Tabel 4.10 Welke externe deskundigheid wordt ingeschakeld? (directie, %)\***

|                          | PRO/MLK   | LOM       | PRO en SVO<br>totaal | VMBO<br>beroepsg. | VMBO<br>theoretisch | Totaal           |
|--------------------------|-----------|-----------|----------------------|-------------------|---------------------|------------------|
| VMBO projectorganisatie  | 20%       | 40%       | 28% (21%)            | 39% (23%)         | 32% (16%)           | 34% (21%)        |
| Bestuurlijk steunpunt vo | 3%        | 40%       | 18% ( 5%)            | 12% ( 4%)         | 5% ( 3%)            | 13% ( 4%)        |
| LPC                      | 53%       | 40%       | 48% (37%)            | 70% (57%)         | 51% (53%)           | 59% (48%)        |
| Schoolbegeleidingsdienst | 67%       | 36%       | 54% (49%)            | 27% (18%)         | 20% ( 8%)           | 34% (25%)        |
| Particuliere bureaus     | 33%       | 24%       | 29% (10%)            | 36% (12%)         | 38% ( 8%)           | 34% (11%)        |
| Netwerken van scholen    | 43%       | 60%       | 50% (19%)            | 48% (20%)         | 46% (16%)           | 48% (18%)        |
| Anders                   | 26%       | 28%       | 27% (20%)            | 25% (25%)         | 22% (37%)           | 25% (25%)        |
| <b>Totaal (N)**</b>      | <b>35</b> | <b>25</b> | <b>60 (87)</b>       | <b>88 (99)</b>    | <b>37 (38)</b>      | <b>185 (224)</b> |

\* Resultaten Veldscan 2000 tussen haakjes.

\*\* Percentages tellen op tot meer dan 100, er kon meer dan één antwoord gegeven worden.

### ***Mate waarin docenten geïnformeerd zijn***

Docenten hebben hun oordeel gegeven over de mate waarin ze geïnformeerd zijn over de vernieuwingen, door te reageren op een aantal stellingen (tabel 4.11).

Docenten VMBO vinden dat ze over het algemeen goed geïnformeerd worden over de invoering van de leerwegen. De meerderheid (61%) voelt zich inmiddels goed voorbereid op de invoering van de leerwegen. Dat is een vooruitgang ten opzichte van vorig jaar (51%). De docenten van de SVO-scholen zijn iets minder positief. Zo laat de informatie over de ontwikkeling van de zorgstructuur binnen het samenwerkingsverband volgens ongeveer de helft te wensen over. Docenten SVO-LOM voelen zich over het algemeen beter geïnformeerd dan docenten SVO-MLK of praktijkonderwijs.

**Tabel 4.11 Mate waarin docenten zijn geïnformeerd over de vernieuwingen, docenten VMBO en SVO-LOM en SVO-MLK/praktijkonderwijs (% grotendeels eens met de stelling)\***

|                                                                                                             | PRO/MLK | LOM | PRO en SVO<br>totaal | VMBO      |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------|-----|----------------------|-----------|
| <b>Leerwegen</b>                                                                                            |         |     |                      |           |
| Ik ben goed op de hoogte van de vernieuwingen voor wat betreft de leerwegen                                 | 56%     | 74% | 64% (64%)            | 81% (76%) |
| Ik word door de school goed geïnformeerd over de nieuwe leerwegen, examenprogramma's e.d.                   | 36%     | 62% | 48% (55%)            | 90% (69%) |
| Ik voel me goed voorbereid op de invoering van de nieuwe leerwegen                                          |         |     | **                   | 61% (51%) |
| Ik ben actief bezig met de voorbereidingen op de invoering van de nieuwe leerwegen                          |         |     | **                   | 74% (55%) |
| <b>Zorg</b>                                                                                                 |         |     |                      |           |
| Ik ben goed op de hoogte van de vernieuwing van de zorgstructuur                                            | 58%     | 64% | 60% (66%)            | 43% (48%) |
| Ik word door de school goed geïnformeerd over de ontwikkeling van de nieuwe zorgstructuur                   | 58%     | 69% | 63% (73%)            | 41% (45%) |
| Ik word goed geïnformeerd over de ontwikkeling van de zorgstructuur in het samenwerkingsverband             | 38%     | 59% | 48% (61%)            | 30% (34%) |
| Ik voel me goed voorbereid op de invoering van de nieuwe zorgstructuur                                      | 45%     | 54% | 49% (49%)            | 31% (28%) |
| Ik ben actief bezig met de voorbereidingen op de invoering van de zorgstructuur in ons samenwerkingsverband | 37%     | 44% | 41% (49%)            | 20% (25%) |
| Totaal (N)                                                                                                  | 105     | 63  | 168 (411)            | 345 (801) |

\* Resultaten Veldscan 2000 tussen haakjes.

\*\* Deze stellingen zijn niet aan de docenten van SVO-LOM en SVO-MLK/praktijkonderwijs voorgelegd.

## 5 PILOTS, IMPULSPROJECTEN, LEER-WERKTRAJECTEN EN VOORLICHTING

### 5.1 Pilots en netwerken

De scholen kunnen en konden deelnemen aan pilots om onderdelen van de invoering van het VMBO meer aandacht te geven. De scholen konden aangeven of ze participeren in een van de volgende pilots of netwerken:

- Pilot Iwoo
- Pilot praktijkonderwijs
- Pilot regulering leerlingstromen
- Pilot integratie theorie en praktijk
- Pilot centrale examens
- Pilot avmb
- Sleutelnetwerk examen
- Sleutelnetwerk sectorwerkstuk
- Vrij netwerk

Daarnaast neemt een groot aantal directeuren deel aan een andere pilot of een ander netwerk dan de bovengenoemden.

Ruim drie kwart van de scholen, vooral VMBO-scholen met beroepsgerichte leerwegen, participeren in een pilot of netwerk of hebben dat gedaan. Het gaat hier dan voornamelijk om landelijke projecten. Vooral de scholen met de beroepsgerichte leerwegen participeren nog steeds het meeste in pilots met 84 procent (vorig jaar 35%). Voor de SVO-LOM en SVO-MLK/PRO-scholen en scholen met alleen de theoretische leerweg, zijn deze percentages respectievelijk 75 procent en 62 procent (was 22% en 11%).

In het kader van de deelname aan de pilots is het vooral van belang dat de resultaten en producten breed verspreid zijn op school en dat de pilot invloed heeft gehad op de ontwikkeling van het onderwijs op school. Bij alle pilots en netwerken geeft de meerderheid van de directeuren aan dat dit het geval is. Bij een paar pilots geven zelfs alle scholen aan dat de resultaten breed verspreid worden en invloed hebben.

### 5.2 Impulsprojecten

Met ingang van het schooljaar 2000/2001 is er advies, praktische hulp en advies beschikbaar in de vorm van zogeheten *impulsprojecten*. Deze projecten hebben tot doel een werkplekkenstructuur te scheppen in het onderwijs, leermiddelen te moderniseren en een betere samenwerking te bewerkstelligen met het (regionale) bedrijfsleven.

Aan de directeuren die deelnemen aan een impulsproject is gevraagd wie binnen de school bij dit project betrokken zijn. Meestal zijn het schoolmanagement en een bepaalde vaksectie bij het project betrokken.

**Tabel 5.1 Betrokkenen impulsprojecten (directie, %) N=94\***

|                         | VMBO beroepsgericht |
|-------------------------|---------------------|
| Management              | 86%                 |
| Middenmanagement        | 33%                 |
| Onderwijsadviesgroep    | 21%                 |
| Bepaalde vaksectie      | 62%                 |
| Docenten van een sector | 43%                 |
| Anders, namelijk:       | 10%                 |

\* Percentages tellen op tot meer dan 100, er kon meer dan één antwoord gegeven worden.

De scholen ontvangen een bedrag per impulsproject. We vroegen de directeuren aan welke activiteiten deze middelen besteed worden. De middelen die de deelnemende scholen ontvangen, worden vooral besteed aan de aanschaf van nieuwe inventaris en aan scholing van docenten. De helft van de scholen maakt gebruik van het ondersteuningsaanbod ten behoeve van de impulsprojecten. Een groot deel van de scholen levert een actieve bijdrage aan de impulsprojecten, door te participeren in productontwikkeling.

**Tabel 5.2 Besteding middelen impulsprojecten (directie, %) N=58\***

|                                                         | deelnemende scholen |
|---------------------------------------------------------|---------------------|
| Aanschaf inventaris                                     | 86%                 |
| Scholing docenten                                       | 71%                 |
| Pedagogisch didactische verbeteringen binnen de school  | 23%                 |
| Deelname netwerkbijeenkomsten                           | 37%                 |
| Expertise extern deskundigen                            | 35%                 |
| Opbouwen regionale contacten met het bedrijfsleven      | 27%                 |
| Opbouwen/verstevigen contacten met ROC's                | 38%                 |
| Ontwikkelen van producten of processen binnen de school | 35%                 |
| Anders                                                  | 27%                 |

\* Percentages tellen op tot meer dan 100, er kon meer dan één antwoord gegeven worden.

In het kader van de impulsprojecten worden scholen gestimuleerd contacten op te bouwen met het regionale bedrijfsleven en regionale opleidingen centra. Van de deelnemende scholen gaf 44 procent aan contact te hebben gezocht met het regionale bedrijfsleven. In een aantal gevallen (13%) is er geprobeerd contact te zoeken, maar werden de bedrijven in de buurt niet geschikt bevonden.

Wanneer wel contact is gelegd, typeert ruim 61 procent de opbrengst daarvan als structureel contact, 28 procent heeft afspraken over incidentele levering van diensten.

Zo'n 40 procent van de scholen heeft contact gezocht met een regionaal opleidingen centrum. Dit heeft in 73 procent van de gevallen geleid tot structureel contact met afspra-

ken over levering van diensten op langere termijn. De andere 27 procent heeft een ad hoc contact over incidentele levering van diensten. Wanneer er geen contact uit voortgekomen is, was in 18 procent van de gevallen de reden dat het ROC niet geschikt werd bevonden.

We vroegen de directeuren of de school participeert in het ontwikkelen van producten. Onderstaande tabel toont de aan impulsprojecten deelnemende scholen die tevens producten ontwikkelen.

**Tabel 5.3 Deelname aan productontwikkeling per impulsproject (directie, %) N=60\***

|                                           | Percentage deelnemende scholen |
|-------------------------------------------|--------------------------------|
| Verzorging/zorg en welzijn                | 53%                            |
| Uiterlijke verzorging                     | 7%                             |
| Metaaltechniek/metalektro                 | 42%                            |
| Elektrotechniek                           | 23%                            |
| Bouwtechniek/bouw-breed                   | 32%                            |
| Installatietechniek/instalektro           | 7%                             |
| Voertuigentechniek                        | 21%                            |
| Grafische techniek                        | 7%                             |
| Transporten logistiek                     | 5%                             |
| Handel en administratie/handel en verkoop | 19%                            |
| Administratie                             | 19%                            |
| Consumptief/consumptief-breed             | 9%                             |
| Weet niet                                 | 29%                            |

\* Percentages tellen op tot meer dan 100, er kon meer dan één antwoord gegeven worden.

In sommige gevallen nemen scholen niet deel aan productontwikkeling, omdat er geen plaats meer was, terwijl ze het wel hadden gewild. Dit was het geval voor Verzorging/zorg en welzijn, Elektrotechniek, Bouwtechniek/bouw-breed (ieder vijf procent van de scholen). Zeven procent van de scholen wilde deelnemen aan Metaaltechniek/metalektro, maar kon dat niet. Hetzelfde geldt voor twee procent die wilde deelnemen aan productontwikkeling in het kader van het project Voertuigentechniek.

### 5.3 Leer-werktrajecten

Vanaf 1 augustus 2001 kunnen scholen flexibele en praktijkgerichte leerroutes binnen de basisberoepsgerichte leerweg aanbieden. Een overgrote meerderheid van de directieleden is bekend met deze zogenaamde leer-werktrajecten (zie tabel 5.4). Op scholen met alleen de theoretische leerweg zijn de leer-werktrajecten echter bij de meerderheid niet bekend.

**Tabel 5.4 Bekendheid leer-werktrajecten (directie, %)**

|            | PRO en SVO<br>totaal | VMBO<br>beroepsg. | VMBO<br>theoretisch | Totaal |
|------------|----------------------|-------------------|---------------------|--------|
| Ja         | 91%                  | 93%               | 43%                 | 83%    |
| Nee        | 9%                   | 8%                | 57%                 | 17%    |
| Totaal (N) | 65                   | 93                | 37                  | 195    |

Aan de scholen die deelnemen aan een leer-werktraject is gevraagd welke voorbereidingen ze daarvoor hebben getroffen. Ruim een derde van de scholen die deelneemt aan een leer-werktraject heeft als voorbereiding een samenwerkingsovereenkomst met een ROC gesloten. Ook afspraken met het regionale bedrijfsleven zijn bij bijna een kwart van de scholen gemaakt (zie tabel 5.5).

**Tabel 5.5 Voorbereidingen leer-werktrajecten (directie, %)**

|                                                                   | PRO en SVO<br>totaal | VMBO<br>beroepsg. | VMBO<br>theoretisch | Totaal |
|-------------------------------------------------------------------|----------------------|-------------------|---------------------|--------|
| Afspraken met het regionale bedrijfsleven over leer-werktrajecten | 27%                  | 23%               | 25%                 | 24%    |
| Samenwerkingsovereenkomst met een roc                             | 27%                  | 40%               | 25%                 | 36%    |
| Anders                                                            | 47%                  | 36%               | 50%                 | 39%    |
| Totaal (N)                                                        | 15                   | 47                | 4                   | 66     |

## 5.4 Voorlichting aan ouders

Over de veranderingen in het VMBO moeten ouders goed worden voorgelicht. De directie is daarom gevraagd of de school voorlichting aan de ouders heeft gegeven over de veranderingen. Bijna alle VMBO-scholen (91%) hebben voorlichting gegeven aan de ouders over de verandering die de invoeringen van het VMBO met zich meebrengt. Vorig jaar was dat door 79 procent van de scholen.

Uit tabel 5.6 blijkt dat de scholen met beroepsgerichte leerwegen, net als vorig jaar, de ouders in de meeste gevallen al hebben voorgelicht. De beide typen SVO-scholen hebben meer dan ze vorig jaar van plan waren (68 procent antwoordde toen ‘al gebeurd’ en 9 procent ‘dit of volgend jaar’), de voorlichting afgerond. De SVO-scholen (14%) die aangeven nog niet te weten wanneer de voorlichting zal plaatsvinden, zijn allen Pro/MLK-scholen.

**Tabel 5.6 Voorlichting aan de ouders over de veranderingen(directie, %)**

|                                                          | PRO/MLK | LOM | PRO en SVO<br>totaal | VMBO<br>beroepsg. | VMBO<br>theoretisch | Totaal |
|----------------------------------------------------------|---------|-----|----------------------|-------------------|---------------------|--------|
| Ja, is al gebeurd                                        | 70%     | 96% | 82%                  | 98%               | 91%                 | 91%    |
| Nee, maar gebeurt nog dit schooljaar<br>(voor juli 2001) | 3%      | -   | 2%                   | 1%                | 7%                  | 3%     |
| Nee, gebeurt volgend schooljaar                          | 3%      | 4%  | 3%                   | -                 | -                   | 1%     |
| Nog niet bekend wanneer dat gebeurt                      | 24%     | -   | 14%                  | 1%                | 2%                  | 5%     |
| Totaal (N)                                               | 33      | 26  | 59                   | 92                | 42                  | 193    |

Vorig jaar gaf 84 procent van de scholen aan voorlichting te geven over de toelating vanuit het basisonderwijs. De andere onderwerpen kwamen minder aan bod, maar zouden het schooljaar 2000/2001 aan bod komen. In tabel 5.7 is te zien dat dit voornemen is waargemaakt. Voorlichting over de leerwegen scoort nu zelfs hoger. Alleen voorlichting over de doorstroom naar het vervolgonderwijs dient nog verder te worden uitgewerkt en zal op veertien procent van de scholen volgend schooljaar voor het eerst worden gegeven.

**Tabel 5.7 Onderwerpen waarover voorlichting aan de ouders wordt gegeven, vmbo scholen (directie, N= 127)\***

|                                                  | Dit<br>schooljaar<br>(00/01) | Volgend<br>schooljaar<br>(01/02) | Weet nog<br>niet | Totaal |
|--------------------------------------------------|------------------------------|----------------------------------|------------------|--------|
| Doelstellingen van het vmbo                      | 98%                          | 2%                               | 1%               | 100%   |
| Voorlichting leerwegen                           | 99%                          | -                                | 1%               | 100%   |
| Voorlichting zorg LWOO en praktijkonderwijs      | 80%                          | -                                | 20%              | 100%   |
| Voorlichting toelating vanuit het basisonderwijs | 96%                          | -                                | 4%               | 100%   |
| Voorlichting leerweg of sector                   | 94%                          | 4%                               | 2%               | 100%   |
| Doorstroom vervolgonderwijs                      | 84%                          | 15%                              | 1%               | 100%   |

Tabel 5.8 toont het overzicht van voorlichting van de SVO-scholen, uitgesplitst naar type.

**Tabel 5.8 Onderwerpen waarover voorlichting aan de ouders wordt gegeven, SVO-LOM en SVO-MLK/praktijkonderwijs (directie, N= 75)\***

|                                                | Dit schooljaar<br>(00/01) |      | Volgend schooljaar<br>(01/02) |     | Weet nog niet |     |
|------------------------------------------------|---------------------------|------|-------------------------------|-----|---------------|-----|
|                                                | PRO/MLK                   | LOM  | PRO/MLK                       | LOM | PRO/MLK       | LOM |
| Doelstellingen van het vmbo                    | 58%                       | 88%  | 11%                           | 8%  | 32%           | 4%  |
| Voorlichting leerwegen                         | 69%                       | 96%  | 6%                            | 4%  | 25%           | -   |
| Voorlichting zorg LWOO en<br>praktijkonderwijs | 86%                       | 100% | 9%                            | -   | 5%            | -   |
| Doorstroom vervolgonderwijs                    | 71%                       | 92%  | 6%                            | 8%  | 24%           | -   |



## 6 AFSLUITEND OORDEEL DIRECTIELEDEN

We vroegen de directeuren dit jaar wat zij het meest positieve aan de vormgeving van het VMBO vonden. Daarnaast is ze gevraagd het grootste zorgpunt voor de school aan te geven. De volgende twee tabellen tonen de resultaten.

Het meest positieve aan de vormgeving van het VMBO is volgens de directeuren de aandacht voor de praktijk, vaardigheden en daarmee samenhangend de opwaardering van arbeid. Ook de aansluiting met ander onderwijs (basis- en vervolgonderwijs) wordt als belangrijke positieve factor genoemd. Dit geldt voor alle schooltypen.

**Tabel 6.1 Meest positieve aan de vormgeving van het vmbo (directie, %)**

|                                                                  | PRO/MLK | LOM | VMBO | Totaal |
|------------------------------------------------------------------|---------|-----|------|--------|
| Meer aandacht voor praktijk (vaardigheden, herwaardering arbeid) | 10%     | 19% | 11%  | 12%    |
| Aansluiting ander onderwijs                                      | 10%     | 15% | 9%   | 10%    |
| Imagoverbetering, opwaardering vbo                               | -       | -   | 8%   | 6%     |
| Samenhang vaste moderne vakkenpakketten                          | -       | -   | 7%   | 5%     |
| Zelfstandigheid leerling                                         | -       | -   | 6%   | 4%     |
| Vernieuwing examenprogramma's (waarde diploma's)                 | 3%      | 4%  | 4%   | 4%     |
| Integratie, gelijkschakeling, bewustwording                      | 10%     | -   | 4%   | 4%     |
| Didactische vernieuwing                                          |         |     | 6%   | 4%     |
| Leerwegen (bepaalde)                                             | 10%     | 4%  | 1%   | 3%     |
| Diversiteit, flexibiliteit mogelijkheden                         | 3%      | 15% | 1%   | 3%     |
| Hederheid, duidelijkheid structuur/programma                     | 13%     | -   | 1%   | 3%     |
| Betere kans op diploma                                           | -       | 4%  | 3%   | 3%     |
| Gezamenlijke zorgstructuur, swv                                  | -       | 11% | 2%   | 3%     |
| Vernieuwing op zich, nieuwe impulsen                             | -       | 4%  | 3%   | 3%     |
| Sectoren                                                         | -       | -   | 3%   | 2%     |
| Aansluiting arbeidsmarkt                                         | -       | -   | 3%   | 2%     |
| Leuker, interessanter voor leerlingen                            | -       | 4%  | 2%   | 2%     |
| Duidelijkheid toelatingscriteria                                 | 3%      | -   | 1%   | 1%     |
| Overig                                                           | 13%     | 15% | 17%  | 16%    |
| Geen antwoord                                                    | 37%     | 7%  | -    | 6%     |
| Totaal (N)                                                       | 30      | 27  | 145  | 202    |

De twee grootste zorgpunten zijn het niveau van de leerwegen en de factor tijd. Het eerste geldt vooral voor het SVO-LOM (44 procent) en VMBO (20 procent). Directeuren van het LOM maken zich daarnaast ook zorgen over de deskundigheid van de docenten om voldoende zorg te kunnen bieden. De factor tijd wordt vooral genoemd voor VMBO-directeuren (19 procent). Wat dit betreft geldt dat het afgelopen schooljaar de werkdruk goed voelbaar was.

**Tabel 6.2 Het grootste zorgpunt m.b.t. de vormgeving van het vmbo (directie, %)**

|                                                       | PRO/MLK | LOM | VMBO | Totaal |
|-------------------------------------------------------|---------|-----|------|--------|
| Bezorgdheid (te hoog) niveau leerwegen                | 3%      | 44% | 20%  | 20%    |
| Tijd (voor voorbereiding, werkdruk)                   | 3%      | 7%  | 18%  | 15%    |
| Fusie, samenwerking, positie eigen school             | 3%      | -   | 9%   | 7%     |
| Bezorgdheid positie zorgleerlingen                    | 17%     | 4%  | 3%   | 5%     |
| Financiën                                             | 7%      | 4%  | 11%  | 10%    |
| Huisvesting, ruimte                                   | 10%     | 4%  | 11%  | 10%    |
| Personeelstekort                                      | 3%      | 4%  | 6%   | 5%     |
| Deskundigheid docenten                                | -       | 41% | 5%   | 9%     |
| Gedrag, motivatie leerlingen                          | -       | -   | 3%   | 2%     |
| Aansluiting/toeleiding arbeidsmarkt, andere opleiding | 7%      | -   | 1%   | 2%     |
| Administratie                                         | -       | 7%  | 1%   | 2%     |
| Motivatie van het team                                | -       | 4%  | 1%   | 2%     |
| Overig                                                | 17%     | 26% | 17%  | 18%    |
| Geen antwoord                                         | 13%     | 7%  | 6%   | 7%     |
| Totaal (N)                                            | 30      | 27  | 145  | 202    |

## **BIJLAGEN**



## BIJLAGE 1

### STEEKPROEF, RESPONS EN REPRESENTAVITEIT

#### **Steekproeftrekking en organisatie veldwerk**

*Steekproef* – Ten behoeve van het onderzoek is een steekproef samengesteld van 320 scholen. We hebben medewerking gevraagd aan het directielid dat ‘invoeringsverantwoordelijke’ is voor het VMBO en aan een selectie van de docenten. De steekproef is getrokken uit scholen die eerder aan de monitor VMBO hebben meegewerkt, hetzij aan de Quickscans uit 1999, hetzij aan de Veldscan van 2000. Voor het onderzoek onder de docenten is bovendien gebruik gemaakt van een bestand met VMBO-docenten uit ander recent onderzoek in opdracht van OCenW. Deze docenten konden op naam worden aangeschreven. Een gedeelte van de scholen in de steekproef maakt deel uit van het Scholenpanel, dat door Regioplan wordt onderhouden in opdracht van het Ministerie van OCenW. Bij het trekken van de steekproef is er rekening mee gehouden dat parallel aan de Veldscan andere onderzoeken lopen, die tijd van de directie vragen. Scholen waarvan bekend was dat ze in dezelfde periode aan andere onderzoeken naar het VMBO meewerkten, zijn niet in de steekproef opgenomen.

Bij de selectie is gestreefd naar representativiteit wat betreft regionale verdeling, zodat van zoveel mogelijk samenwerkingsregio’s vertegenwoordigd zijn.

*Werkwijze gegevensverzameling* – Alle scholen uit de onderzoeksgroep hebben een schriftelijk verzoek ontvangen om deelname aan het onderzoek. In de begeleidende brief van Regioplan werd aangekondigd dat het verantwoordelijke directielid gebeld zou worden wordt met het verzoek om mee te werken aan een telefonisch interview.

Als bijlage bij de brief was een overzicht van de gespreksonderwerpen gevoegd, dat het directielid in staat stelde zich op het interview voor te bereiden. In het geval dat wij docenten niet direct konden aanschrijven, hebben de directieleden zes vragenlijsten ontvangen met het verzoek deze door te geven aan een willekeurige selectie van de leraren die in de betreffende schooltypen lesgeven.

Een deel van de docenten konden wij direct benaderen. In dat geval werd de directie op de hoogte gesteld van de verspreide vragenlijsten en de inhoud van het onderzoek.

#### **Responsverhogende maatregelen**

*Directie* – Gedurende de veldwerkperiode is de respons nauwkeurig gemonitord: hoeveel directeuren werken mee, hoeveel weigeringen zijn er, hoeveel zijn er niet bereikbaar.

*Docenten* – Om de respons onder docenten te optimaliseren, zijn twee methoden gebruikt. Aan de docenten van wie de naam bij Regioplan bekend is, is een op naam gestelde

rappelbrief gestuurd. Voor de docenten van wie we geen naam hebben, liep het rappel via de directie. Beide brieven zijn de eerste week van mei verstuurd.

Net als bij de vorige Veldscan is de directieuren ter afsluiting van de telefonische enquête gevraagd naar de verspreiding van de vragenlijsten onder de docenten. Als de verspreiding nog niet plaatsgevonden had, werd het directielid gevraagd dit alsnog te doen.

## Respons

In de onderstaande tabel geven we een overzicht van de respons onder directieuren, uitgesplitst naar schooltype.

**Tabel A.1 Respons directie op telefonische enquête**

|                             | Aantal scholen in steekproef* | Gerealiseerde respons | Percentage |
|-----------------------------|-------------------------------|-----------------------|------------|
| Scholen met VBO of VBO/MAVO | 124                           | 68                    | 55%        |
| Scholen met MAVO            | 83                            | 59                    | 71%        |
| SVO en praktijkonderwijs    | 119                           | 75                    | 63%        |
| Totaal                      | 326                           | 202                   | 62%        |

\* De oorspronkelijke steekproef bestond uit 343 scholen; 17 hiervan vielen af door afgesloten telefoonnummers e.d.

Voor het onderzoek onder docenten zijn in totaal 2119 vragenlijsten verzonden, 569 daarvan zijn ingevuld geretourneerd: een responspercentage van 27 procent. Van deze groep kwamen echter 22 vragenlijsten buiten de veldwerkperiode binnen. De analyse voor deze eindrapportage zijn daarom gebaseerd op 547 ingevulde vragenlijsten (67 van docenten aan een SVO-LOM school, 108 aan een MLK/Pro school en 372 van docenten aan scholen met VBO of VBO/MAVO).

## Representativiteit

Om na te gaan of de scholen waarvan de directie is geïnterviewd een goede afspiegeling vormen van de populatie, zijn de responsgroep en de populatie op een aantal mogelijk relevante kenmerken vergeleken. Hierbij bleek dat de MAVO/HAVO/VWO-scholen enigszins zijn oververtegenwoordigd in de responsgroep, terwijl de brede scholengemeenschappen (met VBO) ondervertegenwoordigd zijn. Hiervoor is gecorrigeerd door middel van herweging, zodat de verhoudingen in de responsgroep dezelfde zijn als in de populatie. De aantallen die in de tabellen in dit rapport worden gepresenteerd, zijn dan ook gewogen aantallen. Wat betreft de overige achtergrondkenmerken bleek de responsgroep representatief te zijn voor de populatie.

Bij de analyses van de vragenlijsten voor docenten is geen weging toegepast, omdat de responsgroep representatief bleek voor de populatie.

**Tabel A.2 Onderzoek directies, responsgroep en populatie naar schooltype**

|                   | Respons<br>absoluut | Populatie<br>absoluut | Respons<br>percentage | Populatie<br>percentage |
|-------------------|---------------------|-----------------------|-----------------------|-------------------------|
| VBO, VBO/MAVO     | 15                  | 74                    | 7%                    | 10%                     |
| MAVO              | 7                   | 30                    | 4%                    | 4%                      |
| MAVO/HAVO/VWO     | 52                  | 125                   | 26%                   | 17%                     |
| VBO/MAVO/HAVO/VWO | 53                  | 277                   | 26%                   | 37%                     |
| Praktijkonderwijs | 27                  | 90                    | 13%                   | 12%                     |
| SVO-MLK           | 21                  | 58                    | 10%                   | 8%                      |
| SVO-LOM           | 27                  | 100                   | 13%                   | 13%                     |
| Totaal (N)        | 202                 | 754                   | 100%                  | 100%                    |

**Tabel A.3 Onderzoek directies, responsgroep en populatie naar regio**

|            | Respons<br>absoluut | Populatie<br>absoluut | Respons<br>percentage | Populatie<br>percentage |
|------------|---------------------|-----------------------|-----------------------|-------------------------|
| Noord      | 26                  | 85                    | 13%                   | 11%                     |
| Oost       | 50                  | 168                   | 25%                   | 22%                     |
| West       | 75                  | 323                   | 37%                   | 43%                     |
| Zuid       | 51                  | 178                   | 25%                   | 24%                     |
| Totaal (N) | 202                 | 754                   | 100%                  | 100%                    |

**Tabel A.4 Onderzoek directies, responsgroep en populatie naar denominatie**

|                         | Respons<br>absoluut | Populatie<br>absoluut | Respons<br>percentage | Populatie<br>percentage |
|-------------------------|---------------------|-----------------------|-----------------------|-------------------------|
| Openbaar                | 59                  | 211                   | 29%                   | 28%                     |
| Rooms-katholiek         | 47                  | 193                   | 23%                   | 26%                     |
| Protestants-christelijk | 54                  | 179                   | 27%                   | 24%                     |
| Algemeen bijzonder      | 26                  | 105                   | 13%                   | 14%                     |
| Overig                  | 16                  | 66                    | 8%                    | 9%                      |
| Totaal (N)              | 202                 | 754                   | 100%                  | 100%                    |



## BIJLAGE 2

### UITSPLITSING TABELLEN SVO-PRO/MLK EN SVO-LOM

**Tabel B.1 Voorbereidingen verandering zorgstructuur in het schooljaar 2000/2001 (docenten svo en praktijkonderwijs, %)\***

|                                          | PRO/MLK          | LOM             | Totaal           |
|------------------------------------------|------------------|-----------------|------------------|
| <b><i>Inhoudelijk</i></b>                |                  |                 |                  |
| Methoden kiezen/aanpassen                | 58% (29%)        | 57% (33%)       | 58% (31%)        |
| Ontwikkeling lesprogramma                | 63% (32%)        | 57% (23%)       | 63% (27%)        |
| <b><i>Pedagogisch didactisch</i></b>     |                  |                 |                  |
| Sociaal-emotionele begeleiding           | 50% (54%)        | 38% (64%)       | 47% (59%)        |
| Sociale vaardigheidstraining             | 51% (58%)        | 41% (60%)       | 49% (58%)        |
| Remedial teaching                        | 25% (34%)        | 30% (54%)       | 28% (43%)        |
| <b><i>Aansluiting arbeidsmarkt</i></b>   |                  |                 |                  |
| Stages regelen/stagebegeleiding          | 57% (66%)        | 21% (42%)       | 46% (56%)        |
| Toeileiding naar de arbeidsmarkt         | 60% (62%)        | 16% (23%)       | 47% (48%)        |
| Praktijkleren                            | 62% (55%)        | 10% (24%)       | 45% (44%)        |
| <b><i>Praktische voorbereidingen</i></b> |                  |                 |                  |
| Afstemming met docenten andere scholen   | 31% (37%)        | 33% (20%)       | 34% (30%)        |
| Lokalen inrichten                        | 44% (28%)        | 18% (17%)       | 36% (23%)        |
| Inventaris vernieuwen/aanpassen          | 45% (26%)        | 32% (17%)       | 41% (22%)        |
| <b>Totaal (N)</b>                        | <b>108 (224)</b> | <b>63 (187)</b> | <b>171 (411)</b> |

\* Resultaten Veldscan 2000 tussen haakjes, voorbereidingen schooljaar 1999/2000

**Tabel B.2 Belangrijkste bevorderende factor invoering zorgstructuur (docenten svo en praktijkonderwijs, %)\***

|                                      | PRO/MLK          | LOM             | Totaal           |
|--------------------------------------|------------------|-----------------|------------------|
| Veel aandacht voor zorgleerlingen    | 6% (12%)         | 13% (18%)       | 8% (15%)         |
| Enthousiasme van de docenten         | 16% (10%)        | 11% (14%)       | 14% (12%)        |
| Kwaliteit van de docenten            | 5% ( 4%)         | 11% ( 4%)       | 7% ( 4%)         |
| Goed leerlingvolgsysteem             | 5% ( 8%)         | 5% ( 5%)        | 5% ( 6%)         |
| Goede contacten met bedrijfsleven    | 6% ( 9%)         | - ( 1%)         | 3% ( 5%)         |
| Goede contacten met vervolgonderwijs | 2% ( - )         | 2% ( 2%)        | 1% ( 1%)         |
| Goede communicatie binnen de school  | 2% ( 1%)         | 1% ( 4%)        | 1% ( 2%)         |
| Kwaliteit van de schoolleiding       | 1% ( 2%)         | 2% ( 1%)        | 2% ( 2%)         |
| Goede voorbereiding                  | 9% ( 1%)         | 8% ( 3%)        | 9% ( 2%)         |
| <b>Totaal (N)</b>                    | <b>108 (224)</b> | <b>63 (187)</b> | <b>171 (411)</b> |

\* Resultaten Veldscan 2000 tussen haakjes.

**Tabel B.3 Belangrijkste belemmerende factor invoering zorgstructuur (docenten svo en praktijkonderwijs, %)\***

|                                           | PRO/MLK   | LOM       | Totaal    |
|-------------------------------------------|-----------|-----------|-----------|
| <b>Voorbereiding van de vernieuwing</b>   |           |           |           |
| Beschikbare tijd                          | 31% (26%) | 32% (20%) | 31% (24%) |
| Financiering                              | 15% (12%) | 14% ( 8%) | 15% (10%) |
| Eigen deskundigheid                       | 5% ( 1%)  | 2% ( 2%)  | 1% ( 1%)  |
| Deskundigheid van de docenten             | 4% ( 1%)  | 5% ( 2%)  | 2% ( 2%)  |
| Landelijke criteria voor verwijzing       | 2% ( 9%)  | 3% ( 8%)  | 2% ( 8%)  |
| Functioneren van het samenwerkingsverband | 3% ( 1%)  | 5% ( 4%)  | 2% ( 2%)  |
| Deskundigheid schoolleiding               | 1% ( 1%)  | 3% ( 3%)  | 1% ( 1%)  |
| <b>Gevolgen van de vernieuwing</b>        |           |           |           |
| Mogelijkheden voor zorg op maat           | 1% ( - )  | 3% ( 1%)  | 2% ( - )  |
| Aandacht voor de individuele leerling     | 2% ( - )  | 3% ( 4%)  | 1% ( 2%)  |
| Positie eigen school                      | 2% ( 4%)  | 8% ( 9%)  | 4% ( 7%)  |
| Totaal (N)                                | 108 (224) | 63 (187)  | 171 (411) |

\* Resultaten Veldscan 2000 tussen haakjes.

**Tabel B.4a Stelt de schoolleiding voldoende tijd beschikbaar om voorbereidingen te treffen, docenten svo-LOM (%; N=187)\***

|                                      | Voldoende | Niet voldoende | Niet van toepassing | Totaal |
|--------------------------------------|-----------|----------------|---------------------|--------|
| Vakinhoudelijke ontwikkeling         | 57% (42%) | 26% (35%)      | 17% (22%)           | 100%   |
| Pedagogisch/didactische ontwikkeling | 51% (47%) | 26% (34%)      | 23% (18%)           | 100%   |
| Aansluiting op de arbeidsmarkt       | 18% (21%) | 10% (18%)      | 72% (60%)           | 100%   |
| Praktische voorbereidingen           | 23% (20%) | 25% (38%)      | 52% (42%)           | 100%   |

\* Resultaten Veldscan 2000 tussen haakjes.

**Tabel B.4b Stelt de schoolleiding voldoende tijd beschikbaar om voorbereidingen te treffen, docenten svo-PRO/MLK (%; N=224)\***

|                                      | Voldoende | Niet voldoende | Niet van toepassing | Totaal |
|--------------------------------------|-----------|----------------|---------------------|--------|
| Vakinhoudelijke ontwikkeling         | 61% (55%) | 24% (38%)      | 15% ( 8%)           | 100%   |
| Pedagogisch/didactische ontwikkeling | 72% (58%) | 16% (32%)      | 12% ( 9%)           | 100%   |
| Aansluiting op de arbeidsmarkt       | 62% (55%) | 13% (19%)      | 25% (27%)           | 100%   |
| Praktische voorbereidingen           | 46% (35%) | 29% (34%)      | 25% (31%)           | 100%   |

\* Resultaten Veldscan 2000 tussen haakjes.

**Tabel B.5 Deskundigheidsbevordering in het schooljaar 1999/2000 docenten svo en praktijkonderwijs, %)**

|                                                       | PRO/MLK          | LOM             | Totaal           |
|-------------------------------------------------------|------------------|-----------------|------------------|
| <b>Inhoud</b>                                         |                  |                 |                  |
| Consequenties inhoud onderwijs                        | 69% (57%)        | 62% (45%)       | 67% (52%)        |
| Vakoverstijgende thema's                              | 39% (35%)        | 22% (29%)       | 33% (33%)        |
| <b>Didactiek</b>                                      |                  |                 |                  |
| Differentiatie/onderwijs op maat                      | 66% (74%)        | 33% (78%)       | 53% (77%)        |
| Algemene vaardigheden                                 | 60% (71%)        | 38% (64%)       | 52% (68%)        |
| Zelfstandig werken                                    | 62% (68%)        | 38% (66%)       | 52% (67%)        |
| ICT                                                   | 59% (56%)        | 38% (49%)       | 52% (54%)        |
| <b>Begeleiding</b>                                    |                  |                 |                  |
| Praktijkvoorbereiding (stages)                        | 48% (73%)        | 11% (29%)       | 35% (54%)        |
| Loopbaanoriëntatie en begeleiding (LOB)               | 40% (59%)        | 18% (39%)       | 32% (51%)        |
| Begeleiding in werksituaties                          | 47% (64%)        | 11% (20%)       | 35% (46%)        |
| <b>Zorg</b>                                           |                  |                 |                  |
| Begeleiding bij sociaal-emotionele problemen          | 57% (82%)        | 44% (86%)       | 53% (84%)        |
| Begeleiding bij leerproblemen                         | 58% (81%)        | 43% (85%)       | 52% (83%)        |
| Signaleren, diagnosticeren, werken met handelingsplan | 66% (75%)        | 41% (81%)       | 57% (77%)        |
| <b>Totaal (N)</b>                                     | <b>105 (224)</b> | <b>63 (187)</b> | <b>168 (411)</b> |

\* Resultaten Veldscan 2000 tussen haakjes, deskundigheidsbevordering schooljaar 1999/2000